MJESNA ZAJEDNICA JOHOVAC

MJESNA ZAJEDNICA JOHOVAC

Johovac, 1981.

Izdavač:

Mjesna zajednica Johovac

Redakcioni odbor:

JOZO TIPURIĆ, predsjednik,
VLADIMIR BABIĆ
BRANKO BELIĆ
RIZAH BISER
JUGOSLAV DENKOVSKI
DRAGAN DESPOTOVIĆ
CVJETKO GOJKOVIĆ
DRAGO GOJKOVIĆ
REUF JAKUPOVIĆ
JOSIP KRIŽIĆ
IVAN LOZANČIĆ
IVAN MATANOVIĆ
JURE MATIĆ
GOJKO PUHALO
ILIJA RADOŠ
JOZO STOJANAC

Glavni i odgovorni urednik:

JUGOSLAV DENKOVSKI

Recenzenti:

VLADIMIR BABIĆ
BRANKO BELIĆ

Lektor:

NADA ĐUKIĆ

Fotografije:

NADA RAŠETA
ZLATKO MIŠKOVIĆ
OSMAN KIKIĆ
FOTO SEKCIJA OSNOVNE ŠKOLE
»BRATSTVO-JEDINSTVO« JOHOVAC

Tehnički urednik:

JOZO TIPURIĆ

Stampa:

ŠRO »GRAFIČAR«
Doboj, Ul. I. Kapetanovića 18
Tiraž: 2000 komada
Doboj, 1981. godine

UVODNA RIJEČ

Monografiju o Mjesnoj zajednici Johovac pripremili smo u sklopu obilježavanja 40-godišnjice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije i ovog kraja.

Snimanje emisije »Znanje-imanje« u Johovcu samo je ubrzalo radove na prikupljanju materijala za ovu monografiju.

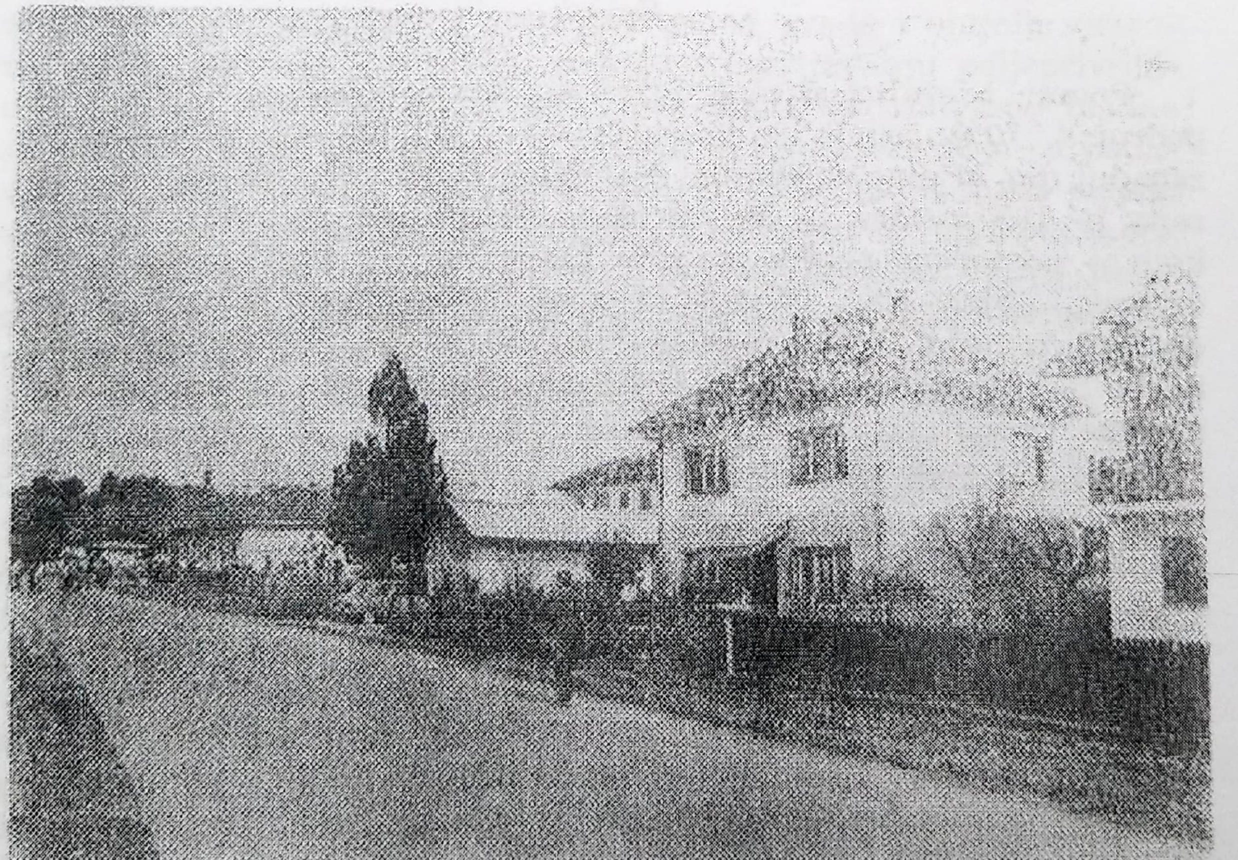
Kroz stranice koje slijede nastojali smo da što vjernije prikažemo istorijat sela i njegove okoline i opišemo razvoj pojedinih oblasti ljudskog življenja i djelovanja.

Pripreme za izradu monografije otpočele su još u prvim danima ove godine i trajale su skoro osam mjeseci. Od ideje do realizacije vodio je dosta težak put. Neprekidno smo tragali za dragocjenim dokumentima, kojih je bilo prilično malo. Tamo gdje nismo mogli naći pisane izvore, do podataka smo dolazili putem razgovora sa starijim mještanima Johovca kod kojih smo naišli na svesrdnu pomoć i razumijevanje na čemu smo im veoma zahvalni. ~~zahvalni~~.

Svjesni smo da je možda ponešto ostalo nezabilježeno ili nedovoljno rasvijetljeno i pored dosta uloženih napora da se sakupi i na ovakav način prezentira što više građe o selima na području ove Mjesne zajednice. Ipak se nadamo da ćemo ovim tekstovima i fotografijama uspjeti da, naročito mlađim naraštajima Johovca i okolnih sela, dočaramo sliku njihovog zavičaja. Uvjereni smo da ovom monografijom stvaramo makar i početne uslove za kompleksnije proučavanje ovog dijela dobojske opštine, a onima, koji žele da se upoznaju sa ovim krajem dajemo pravi i dragocjeni izvor podataka.

položaj mjesne zajednice

Kada se iz Doboja krene savremenim asvaltnim putem prema Modriči i Bosanskom Šamcu, odnosno prema Derventi i Bosanskom Brodu sa lijeve strane rijeke Bosne, na 12. kilometru, naići će se na selo Johovac. Putnik u Johovcu može da bira kojim će putem za Derventu, starim koji prolazi kroz Johovac, izgrađenim još u doba Austro-Ugarske ili novim izgrađenim poslije ukidanja uskotračne pruge Doboj — Bosanski Brod, dakle u Johovcu ima i starog i novog. Rječica Foča je johovačke ravnice i brežuljke otrgla od zagrljaja najvišeg masiva ovog područja Krnjina.

Detalj iz Johovca

venti. Najbolji vidik iz Johovca je sa Golog brda koji je udaljen od početka Johovca oko 5 kilometara. Odatle se vide mnoga sela:

Odatle se brežuljkasto zemljište postepeno spušta prema nižim dijelovima rječice Foče i rijeke Bosne. Veći dio Johovca se nalazi sa obje strane starog puta koji kao zmija vijuga nekako paralelno sa rječicom Fočom i penje se uz johovačke brežuljke prema Der-Kotorsko, Bukovac, Vranduk, Foča, Veliki i Mali Prnjavor, Kladari, Čivčije kao i neka naselja sa druge strane rijeke Bosne: Bušletić, Osječani, Grapska, Kožuhe itd. Dio puta koji prolazi kroz Johovac lako je prepoznati. To nije više stari put. To je asvaltni put izgrađen samodoprinosom građana. Od johovačkog puta preko Čalića ćuprije odvojio se put za selo Kladare, a drugi krak kroz Mali Prnjavor za Zarječu i Uler, i treći krak za Veliki Prnjavor — Torine i selo Sočanicu.

Mjesna zajednica Johovac zauzima mnogo veći prostor, jer se u njenom sastavu nalaze sela: Mali Prnjavor, Opsine, Kladari, Zarječa i Johovac. Dakle, Mjesna zajednica Johovac se prostire u širinu 5 kilometara i dužinu 7 kilometara. Na ovom području od preko 2000 hektara živi blizu 4000 stanovnika.

Reljef

Površi, brežuljci, riječne doline su glavni elementi reljefa ovog područja. 70% reljefa je brežuljkasto a zahvata sjeverozapadni i zapadni dio Mjesne zajednice. Apsolutna nadmorska visina ovog terena je 160 metara — 250 metara. Najviši dio je masiv Krnjina koji se postepeno spušta na niže brežuljkasto zemljište kao Đurića brdo, Zbjeg, Uler, Čikojevića brdo, Todića brdo, Starčevića brdo, Nešića brdo, Redak, Savića brdo, Puljanovića brdo, Golo brdo itd., a zatim prema riječnim dolinama rijeke Foče i njenih potoka i rijeke Bosne.

Površi i brda su obrasla šumom na blagim padinama podignuti su voćnjaci, a u podnožju su žitna polja.

Geološki sastav tla

U geološkom sastavu tla ove Mjesne zajednice uočava se zastupljenost eocenog fliša. On zahvata masu Krnjina, brežuljkasto zemljište i područje oko rijeke Bosne. Čine ga slojevi pješčara koji su međusobno odvojeni glinovitim i laporovitim slojevima. U nizijskim područjima zastupljen je mlađi i stariji aluvijum, koji je vezan za najmlađi period kvartara, u istoriji razvitka zemljine kore. Čine ga dva razdoblja: pleistocen ili ledeno doba i holocen ili

savremeno doba. Tokom kvartara obrazovane su: lesne naslage, glacijalni oblici reljefa rijcčne doline i riječni nanosi.

Stariji aluvijum je pleistocene starosti i predstavlja riječnu terasu sa konglomeratima, šljunkom, ilovačom, lesom i starom sedrom. Kvartarni šljunak, pijesak kao i glina služe u gradevinarstvu. Najmlađi sedimenti sastavljeni od riječnih naplavina, šljunka, pijeska, gline, humuusa. U ovom području su većinom zastupljeni mlađi sedimenti. Ovakav geološki sastav ima značaj za poljoprivredu.

Klimatske prilike

Na osnovu faktora koji utiču na klimu može se zaključiti da ovo područje ulazi u oblast umjereno-kontinentalne klime.

Odlike ove klime su: ljeta sunčana i topla sa dosta padavina koje nisu efikasne, pljuskovita su a najčešće pojave su: nepogode, grad i grmljavine. Ovakve pojave nastupaju zbog toga što u ljetnjem periodu, kada hladni vazduh prodre na toplu podlogu Panonske nizije, a zahvata i ovo područje, nastaju burne promjene vremena. One mogu biti u vidu grmljavine, grada i olujnih vjetrova. Jeseni su duge i sunčane, pogoduju dozrijevanju poljoprivrednih kultura, kao i za sjetvene radove. Zime su umjereno hladne sa manjom količinom snježnih padavina. Karakteristične su padavine za brdo Vrisike, da zimi u gornjim predjelima pada snijeg, a u donjim predjelima kiša. Proljeća su kišovita i relativno topla, ali karakteristični su kasni proljećni mrazevi koji su veoma štetni za voće i povrće. Na osnovu analiza srednjih mjesečnih temperatura primijećeno je da su najtopliji mjeseci juli i avgust, a najhladniji januar. Prosječne temperature za ta dva mjeseca su 20 i 21°C, a najniže —7°C u januaru. Srednja godišnja temperatura je 10,6°C. Od temperaturnih prilika zavisi i dužina vegetacionog perioda. Srednja količina padavina iznosi 941 mm, a najviše padavina ima mjesec juni, dok ostali mjeseci imaju ujednačenu količinu padavina. Najmanje padavina imaju mjeseci februar i mart. Ponekad padavine zakasne te nanose suše i nanose štetu poljoprivredi. Oblačnost je veća zimi a manja ljeti. Vjetrovi su sjeverni, zapadni, sjeverozapadni, a rjeđe istočni i jugoistočni. Sjeverni vjetar duva početkom zime, a sjeveroistočni se javljaju nešto ranije. Zapadni i sjeverozapadni duvaju tokom čitave godine i donose padavine. Istočni vjetar rjeđe duva, ali je suv i hladan. Južni vjetar duva u proljeće i otapa snijeg. Najviše snijega imaju decembar i januar i februar. Snijeg utiče na vegetaciju, jer štiti biljke od jakih

mrazeva (npr. pšenicu), a daje vlagu kada je otapanje postepeno. Na osnovu ovih analiza vidi se da ova Mjesna zajednica ima veoma ugodnu klimu.

Hidrološke i hidrogeološke prilike

Za život i poljoprivredu ovog kraja od velikog značaja su hidrološki i hidrogeološki uslovi.

Ovo područje je bogato površinskim i podzemnim vodama. Što se tiče izdani, u nižim dijelovima je plitko a u brežuljkastom području je dublje. Naselja Mjesne zajednice Johovac su u zoni duboke izdani. Glavni vodeni tok je rijeka Bosna sa pritokom Fočom. Rijeka Bosna je napravila značajnu aluvijalno-glacijalno proširenje sa nanosima pijeska, šljunka u čemu su učestvovali i brojni potoci. Najveća pritoka rijeke Bosne je Foča, koja izvire ispod Velike Sočanice, prima pritoku Topolovac, koji izvire ispod šume Šaševi, zatim rječicu Zarječja koja izvire ispod Oglavka i protiče kroz sela Zarječja i Mali Prnjavor, ide granicom sa selom Opsine — ispod Đurića i Zbjeg i ulijeva se u Foču u Donjim Kladarima. U rječicu Zarječu ulijeva se dosta potoka, kao:: Cerički — Bijela obala, — Pilinova — Siga — Gavrin potok — Nešića potok — Zmajevac potok itd., a u rijeku Foču: Šujića potok i Jankov potok.

Značajno je napomenuti da u selu Kladari postoji u Šujića potoku jama zvana Šujića pećina koja još nije ispitana. Korita rječica na području Mjesne zajednice su plitka i široka, jer preovladava bočna erozija. Često ove rječice nabujaju u proljeće i jesen te dolazi do velikih poplava. Velike poplave su bile 1871, 1886, 1905, 1906, 1915, 1921, 1940, 1965, 1981. godine. One su nanosile štetu poljoprivredi ovog kraja. Uz rijeku Bosnu nema većih naselja. Na nekim mjestima rijeka Bosna je plitka pa se može i pregaziti, a negdje je duboka i po nekoliko metara. Nekada su na ovoj rijeci bile vodenice, a danas je ova rijeka uglavnom značajna sa stanovišta ribolovnog turizma i sportskog ribolova. Industrijalizacijom se ova rijeka kao i mnoge druge sve više zagađuje.

Tipovi tla

U geološkom sastavu tla izdvajamo više tipova i tri reljefne cjeline i to:

1. masiv Krnjina,
2. terase između visija i riječnih dolina,
3. same riječne doline.

Formiranje raznih tipova tla uslovile su: klima, geološka pedografska podloga, reljef, biljni svijet, rijeka Bosna — Parapodzoli — smionice — brdska steletoidna — aluvijalna i antropogene tla.

Parapodzoli se nalaze na brežuljkastom tlu. To su tla slabe plodnosti, često isprana te se đubre. Takvo tlo narod često naziva prahuljama. U brežuljkastom terenu često su prisutne smionice, a to su plodna tla.

Brdska skeletoidna tla su najviše pod šumom.

Aluvijalna tla mogu biti: pjeskovita, ilovičasta, a nalaze se uz rijeku Bosnu, plodna su, pa se na takvom tlu gaji kukuruz, a ponegdje voće i povrće.

crtice iz prošlosti

Prostor naših istraživanja zaprema područje od pet manjih sela — Opsine, Mali Prnjavor, Zarječa, Kladari i Johovac. U geografsko-topografskom smislu ovdje niži dio teritorija čine dolina rijeke Bosne i dolina njene pritoke Foče, a visija pripada krajnjim istočnim ograncima brdskog masiva Krnjina.

Istorijska i arheološka istraživanja, koja je posljednjih godina vršio Muzej iz Doboja, bila su vrlo skromnog obima, pa su pružila tek prva saznanja o prošlosti ovog kraja. U cjelini gledano, ovi početni rezultati istraživačkih radova su izuzetno zanimljivi i dragocjeni, a predstavljaju solidan temelj za svaki budući rad. Na početku je nužna i načelna napomena, da je ovaj dio sjeverne Bosne od najstarijih vremena trpio uticaje kako iz Panonske Nizije, tako i sa prostranog područja Balkana, — a ti su uticaji određivali i kulturnu i političku pripadnost našeg kraja u pojedinim istorijskim epohama.

Praistorija

Prilikom istraživačkih arheoloških radova otkriveni su vrlo zanimljivi tragovi najstarijih ljudi — prvih stanovnika ovog područja. To je vrijeme starijeg kamenog doba, paleolita, oko 30.000 godina starosti. Na staroj terasi rijeke Bosne, — koja je izuzetno lijepo naglašena počev od doline rječice Rudanke na jugu, do doline rječice Foče na sjeveru — ima više manjih lokaliteta, gdje se susreću tragovi boravišta ljudi paleolitskog doba. U slojevima gline nalaze se karakteristične alatke od kremena kamena, koje je pračovjek koristio u lovu na životinje. Kako šira istraživanja nisu ovdje do danas vršena, valja se još uvijek zadovoljiti sa ovakvim vrlo oskudnim podacima i prvim saznanjima o najstarijim stanovnicima našeg kraja. Potrebno je znati da ovi ljudi paleolitskog doba žive u uslovima jedne znatno hladnije klime (tokom posljednjeg ledenog doba), koja je najsličnija današnjoj klimi u tundra

pojasu na dalekom sjeveru. Zatim treba znati da se paleolitski ljudi bave isključivo lovom, stalno se krećući za krdima životinja, pa nisu imali stalna naselja, već samo privremena boravišta.

Prva stalna naselja ljudi u ovom kraju zasnivaju stara zemljoradnička plemena tokom mlađeg kamenog doba neolita. Njihova se starost cijeni na oko 5.000 godina, a nastala su u razdoblju kada se stabilizovala današnja umjerena klima. Ovo je period koji označava ogroman napredak u razvitku ljudskog društva. Čovjek se počinje baviti obradom zemlje i gajenjem prvih žitarica, a pripitomljene su i domaće životinje.

Na ovom području su otkriveni tragovi dva naselja iz mlađeg kamenog doba. Prvo je na području sela Kladari i nalazi se neposredno na obali starog, danas napuštenog korita rijeke Bosne, na niskoj prostranoj gredi. Drugo je na području sela Johovac, na lijevoj obali rječice Foče oko 2 km udaljeno od njenog ušća u Bosnu. Oba naselja su mala po obimu, ali su vrlo karakteristična i u najboljem svjetlu prezentuju daleko vrijeme kada su egzistirala. Smještena su na rubu riječnih dolina, jer su se tu prostirala i žitorodna polja koja su ovi stari zemljoradnici obrađivali. Cjelokupna obrada njiva se vrši sa kamenim motikama, a gaje se pšenica, ječam, proso i razne sočivice. Ovo je najstarija zemljoradnja. a polja u dolinama rječice Foče i rijeke Bosne, tada pretvorene u plodne njive, ostale su takva do naših dana. Na ovim naseljima nađene su kosti od domaćih životinja, — govedo, ovca, koza i svinja. Od lovnih životinja su zastupljene kosti jelena, divlje svinje, medvjedi i vuka. Takođe se nalaze krljušti i kosti riba — šarana, štuke i soma.

Na kraju mlađeg kamenog doba došlo je do velikih promjena u čitavoj Evropi. Pojavilo se novo stanovništvo, porijeklom sa istoka iz evroazijskih stepa, koje u naše krajeve donosi i poznavanje metala. Stara zemljoradnička naselja kamenog doba po riječnim dolinama sada su popaljena i razorena. Njihovo stanovništvo se razbježalo, a tokom vremena izmiješalo sa doseljenicima.

Nova naselja se zasnivaju po brijegovima strmih i teško pristupačnih strana, pa se posebno i utvrđuju zemljanim bedemima i jarcima. Tokom bakarnog i bronzanog doba u ekonomskom životu je stočarstvo dobilo prevagu nad zemljoradnjom, iako plodne njive po riječnim dolinama nisu napuštene. U ovom dugom vremenskom periodu osvojio je čovjek brdska i planinska područja naših krajeva, paleći šume i tako stvarajući pašnjake za ispašu stoke. Time je u velikoj mjeri proširena ekonomska podloga i stvorena mogu-

nost za višestrukim korišćenjem tla, što je u krajnjoj liniji imalo za rezultat umnožavanje stanovništva.

U ovom kraju je otkriveno više lokacija koja sadrže ostatke i tragove naselja iz bronzanog doba. Treba spomenuti položaj Vis u selu Opsine, zatim prostrano uzvišenje iznad desne obale rječice Foče u Malom Prnjavoru. Iako je osnovni istraživački uvid ovdje stečen prema skromnim površinskim nalazima keramike izvan svake je sumnje da su ovo lokaliteti u čijim slojevima su ostaci naselja bronzanog i željeznog doba. U neposrednom susjedstvu našeg područja, na teritoriji sela Grabovica, otkriveno je i istraživano veliko groblje iz bronzanog doba. Ono je pružilo niz važnih podataka o životu, običajima i vjerovanjima stanovnika ovog kraja tokom bronzanog i željeznog doba.

Tokom posljednjih vijekova stare ere postoje o ovim krajevima i vijesti u pisanim istorijskim dokumentima. Iz njih se vidi da ovdje žive plemena Ilira na jugu i plemena Panona na sjeveru.

Doba rimske vladavine

U posljednjim desetljećima stare ere osvajaju naše krajeve Rimljani. Ali je ubrzo došlo do velikog ustanka ilirskih i panonskih plemena (6—9. godine nove ere), koji su rimske legije u krvi ugušile. Kod Doboja, na ušću rijeke Usore u Bosnu, sagradili su Rimljani veliki vojnički logor (castrum), a pokraj njega niklo je jedno od najstarijih naselja gradskog tipa u sjevernoj Bosni.

Rimljani u naše krajeve donose jednu daleko razvijeniju civilizaciju, a prihvatanjem njenih tekovina, naše područje izlazi iz praistorije i ulazi u istorijsku epohu.

Na lokalitetu Gradina, na teritoriji sela Johovac, otkriveni su temelji rimskih građevina iz 2—4 vijeka naše ere. Bliža istraživanja nisu vršena, a takođe ovo dragocjeno kulturno nasljeđe nije ni zaštićeno. Postoje očuvani temelji građeni od obrađenog kamena i vezani krečnim malterom, od dvije veće građevine čija namjena nije poznata. Moguće je da su građevine pripadale većem poljskom imanju, ali nije isključeno i da je u pitanju putna stanica. Zapravo je poznato, da su Rimljani izgradili drum kroz dolinu rijeke Bosne, koji je vezivao ove krajeve sa velikim međunarodnim drumom što je prolazio dolinom rijeke Save.

Rimske građevine na Gradini u Johovcu porušene su, najvjerovatnije krajem 4. vijeka, kada počinje izuzetno nemiran period

vremena poznat pod nazivom velika seoba naroda. Završetkom toga perioda u 6. vijeku, doseljavaju se na Balkan naši preci Sloveni i počinje nova istorijska epoha.

Srednji vijek

Iz ranog perioda srednjeg vijeka nađeno je izuzetno malo istorijskih izvora i spomenika. Na jugu, u dolini rijeke Usore, doseljeni Sloveni su vrlo rano organizovali veću teritorijalnu jedinicu Župu, Usoru, koja obuhvata i područje ovih sela. Prema sjeveru, u dolini rječice Veličanke i podbrđu oko nje niklo je u ovom vremenu naselje Kotor(sko), koje je najvjerovatnije imalo i neku malu tvrđavu, po kojoj je i dobilo ime.

Ima tragova da doseljeni Sloveni zasnivaju jedno malo naselje oko lokaliteta Gradina u Johovcu, jer su nađeni arheološki ostaci njihovog ranog bavljenja na ovom položaju. Ovdje oni prvenstveno koriste dobro obrađivane njive antičkog doba u dolini rijeke Bosne i dolini rječice Foče. Nažalost, u kasnije pisanim dokumentima nije sačuvan nikakav spomen na ovo naselje. Prvi slovenski doseljenici su svoje naseobine postavljali neposredno oko starih, porušenih građevina iz rimskih vremena. Tu su nalazili građevinski materijal i za prvo vrijeme koristili i rimske njive. Kasnije su za njive koristili i nove prostore, jer su palili šume i u tropoljnom sistemu korišćenja tla za zemljoradnju polako osvajali i zemljišta izvan riječnih dolina. Takođe je poznato, da su srednjovjekovne građevine za stanovanje — kuće, na području sjeverne Bosne bile po pravilu od drveta.

Nešto južnije, na pobrđu Krnjina što se nalazi između rječice Zarječe, Foče i doline rijeke Bosne — izgleda da je već u ranim danima srednjeg vijeka postojalo jedno naselje imenom Opsine. U pitanju je staroslovenski oblik od riječi »opština — općina«, a koji označava »zajedničko, opšte, komunis«. Svakako je moguće na više načina tumačiti sadržaj ovog toponima. Postoje, međutim, i arheološki nalazi jednog starog groblja na ovom prostoru. Njih je moguće vezati za jedno srednjovjekovno selo. Danas je to teritorija susjednog sela Bukovca, gdje je u zaseoku Orašac nedavno otkriveno i, nažalost, razoreno manje staro groblje. Skeletni ukopi su vršeni ispod vrlo nisko nasutog humka, što upućuje na vrijeme ranijeg srednjeg vijeka, prije ili odmah poslije primanja hrišćanstva naših predaka.

Šire područje sjeverne Bosne dosta kasno ulazi u sastav srednjovjekovne bosanske države. Tako najstariji pisani izvori kazuju,

kako župa Usora do pred kraj 12. vijeka nije bila u granicama zemlje Bosne. Dolaskom Mađara u Panonsku Niziju krajem 9. vijeka, pokorene su i prostrane južnoslovenske oblasti. Tako se zna, da je 1154. godine županom Usora upravljao ban Borić kao mađarski feudalac.

Konačno oblasti sjeverne Bosne ulaze u sastav srednjovjekovne bosanske države pod Kotromanićima. Međutim, treba takođe reći, kako su poslije propasti Bosne ovi krajevi pripali Mađarima, a da ih Turci osvajaju tek poslije 1526. godine.

Izgleda da vremenu srednjovjekovne bosanske države pripada jedna građevina na lokalitetu Crkvina u Velikom Prnjavoru. Ovdje su sačuvani temelji od kamena vezani krečnim malterom, danas zarasli u šikaru. Arheološka istraživanja nisu vršena, pa je nužna krajnja opreznost oko donošenja bilo kakvih zaključaka o bližem porijeklu i sadržaju ovog spomenika. Narodno predanje kaže, da je tu bila crkva koja je dolaskom Turaka »sišla pod zemlju«. Ovakve narodne priče obično postoje o crkvama koje su Turci spalili i porušili. Ima ovdje, međutim, još jedan zanimljiv podatak koji ukazuje na postojanje neke stare crkve na širem području doline rječice Foče. To je ime sela Prnjavor, koje je slovenska srednjovjekovna kovanica za grčku riječ »pronija« — crkveno zemljište, imanje. Usljed svega iznijetog može se zaključiti, da je selo Prnjavor srednjovjekovnog postojanja — da je ovdje bilo crkveno dobro i selo koje je crkvi davalo feudalne obaveze. Podjela na Veliki i Mali Prnjavor je svakako mnogo kasnijeg datuma.

Dolaskom Turaka umnogome se izmijenilo stanje na ovom području. Istorijski izvori bilježe bježanje naroda pred osvajačima, a takođe i doseljavanje novog stanovništva poslije turske okupacije zemlje. Tokom vremena prilike su se sredile, a turski popisi — defteri popisuju 1570. i 1600. godine u okolini ova naselja — Bukovicu, Foču, Kotorsko, Sočanicu i druga. Ovdje treba napomenuti, da popisima nisu morala biti obuhvaćena sva naselja na ovom području. Takođe je moguuće da su neka naselja privremeno ili stalno opustjela.

Nove i vrlo značajne promjene došle su sa tzv. Velikim ratom (1683—1699. godine), kada su i austrijska i turska vojska pustošile naše krajeve. Istorijski izvori bilježe iseljavanje hrišćanskog stanovništva preko Save. Pošto je turska carevina izgubila velika područja u Mađarskoj, današnjoj Vojvodini i Slavoniji, muslimansko stanovništvo koje je tamo živjelo, iseljava se i dolazi na Balkan.

U novonastaloj situaciji, sjeverna Bosna je pokrajina na granici turske carevine, pa je ubrzo dobila i novu vojnu organizaciju i upravu. Naše područje je pripalo maloj dobojskoj kapetaniji. U društveno-ekonomskom smislu, u ovom vremenu je došlo do prisvajanja, grabljenja zemljišnih posjeda od strane kapetana i drugih vojnih starješina, što je imalo za rezultat stvaranje novog sloja feudalnih gospodara i znatno izmijenjene zemljišne odnose. Seljacima se nameću nove feudalne obaveze u obliku davanja trećine, što se zvalo čitlučenje. Kasnije je uvedena i obaveza begluČenja, besplatnog rada seljaka — kmeta na imanju gospodara zemlje. Tako se i danas jedan dio polja u Johovcu naziva čitluk, a dio polja u Malom Prnjavoru je Beglučište.

Narodna predanja pamte teške ekonomske prilike i neljudski sistem turske feudalne uprave. Zbog toga je bilo čestih pobuna, a najčešće su bila pojedinačna odmetanja u šume, tzv. eškija. To je jedna vrsta hajdučije i otpora protiv nasilja turske vlasti. U selima Opsine i Mali Prnjavor postoje dosta tamna sjećanja na bunu naroda i na velika stradanja, jer je buna u krvi ugušena. To se sjećanje najvjerovatnije odnosi na bunu srpskih seljaka u 1834. godini iz okoline Dervente pod popom Jovicom. Po ovim sjećanjima i seljaci iz naših sela su izginuli u selu Podnovlju, gdje je inače i bila bitka kojom je buna ugušena. U Johovcu se takođe pamti »eškija«, a poznata je i narodna pjesma o »Kiki i Zeliću«, koji štite narod od turskog zuluma.

Na području ovih sela postoji više lokacija za koje narodno predanje kaže, da su tu bila stara sela. U njihovoj blizini se obično nalaze i stara groblja, vrlo često i sa nadgrobnim kamenim spomenicima, a ovakva groblja se nazivaju kužna. Treba reći da u takvim predanjima sigurno ima zapamćene i istorijske istine, ali je danas izuzetno teško odrediti vremenski period kojem pripadaju pojedina naselja i groblja, pa se valja zadovoljiti samo okvirnim hronološkim opredjeljenjima.

Na lokalitetu Torovi u Johovcu, priča se da je nekada davno bilo selo. Zatim je došla kuga i počela kuću po kuću moriti. Drvenim kukama su umrle iz kuća izvlačili i na groblju pokopavali. Neki su palili i umrle u kućama. Neke su se porodice razbježale i raselile. Tako je nestalo ovo staro selo. Danas na starom groblju postoje nadgrobni spomenici pa je prema položaju groblja i formama nadgrobnih spomenika moguće odrediti vrijeme njegovog nastanka i približnu etničku pripadnost umrlih. Spomenici iznad grobova su oblika zaobljenih kamenih ploča — stela i imaju znak krsta, koji je formiran tako što je površina oko njega udubljena. Često je

ovakvim načinom oblikovano više manjih znakova krsta na jednom spomeniku. Groblje je smješteno na jednom grebenu uzvišenja, ali tako, da je zaklonjeno od pogleda iz daljine i moguće ga je zapaziti tek pošto mu se posjetilac sasvim približi. Ovo će svakako određivati vrijeme nastanka groblja, jer su hrišćani tokom turske uprave svoja groblja obilježena znakovima krsta morali kriti po zaklonjenim mjestima.

Isti položaj na padini uzvišenja ima i tzv. Plejića groblje u Johovcu, a istovjetni su mu i fragmenti od posljednjih očuvanih nadgrobnih spomenika. Sva prilika je da oba groblja treba datovati u 18. vijek.

Ovom vremenu će pripadati i Kužno groblje u Malom Prnjavoru kod Starčevića kuća. Položaj je povišena, prostrana glavica, na kojoj su 1964. godine otkriveni grobovi. Ovdje su zatečeni skeleti sedam odraslih osoba, pet žena i dva muškarca, a sahranjeni su bez tragova upotrebe sanduka, čak bez drvene podloge, koje su nađene jedino u dva slučaja. Ukopi su izvršeni u dva grobne jame, pet skeleta u jednoj, a dva u drugoj. Glave su postavljene na zapad, ruke prekrštene preko grudi. Grobne jame se i dalje produžavaju i svakako sadrže još skeleta, koji nisu sada otkopani. Polaganja u zajedničku grobnu jamu ovako zgusnuta, da se susjedni skeleti dodiruju laktovima, pokazuje zajedničko polaganje u grob i ukazuje na epidemiju.

Zanimljivo je jedno predanje u selima Prnjavor i Johovac o gladnoj godini. Tada je narod mnogi odlazio na mjesto zvano »Lazaret« (na granici prema Foči). Tu je po predanju, odnekud donošena hrana i dijeljena narodu. Takođe se priča, »da je tu mnogi narod kosti ostavio«. Izggleda da je za lokaciju zvanu Lazaret zapamćeno predanje o umiranju od kuge. To je predanje vrlo tamno i neodređeno, a sam toponim znači lječilište.

O porijeklu stanovništva u selima na području ove Mjesne zajednice još uvijek je vrlo teško govoriti. Vršena su samo usputna ispitivanja kod pojedinih familija o tome, »šta su stari govorili«, — odakle su porijeklom, koje su familije najstarije u selu i slično. Nije još uvijek sistematski konsultovana postojeća pisana građa o ovoj temi, a takođe i drugi izvori.

Sada je moguće saopštiti samo uzgred i ponešto o predanjima što ih o svom porijeklu čuvaju pojedine seoske porodice.

Tako u Johovcu vlada uvjerenje, da su najstarije familije u selu Radoši i Križići, a da su porijeklom iz Hercegovine. Radovići

su porijeklom Crnogorci. Familija Ćurak je u prvoj polovini 19. vijeka krenula sa područja Dalmatinske Zagore i jedno vrijeme se zadržavala oko Travnika, pa potom došla u Johovac. Bili su majstori za šivanje grubih ogrtača (ćurak), pa im otuda i prezime.

Više familija iz Malog Prnjavora čuva predanje o svom dalekom porijeklu iz Crne Gore — Vasiljevići, Serdari, Radonjići, dio Starčevića, Pejičići, Ercezi.

Naseljavanja su vršena tokom 16. vijeka, u vrijeme kada se u sjevernoj Bosni osjeća veliki nedostatak stanovništva. U surovim ratovima krajem 17. i početkom 18. vijeka, stradalo je i razbježalo se ovdašnje stanovništvo. Feudalci, age i begovi, gospodari prostranih zemljišnih posjeda, dovodili su i naseljavali na svoju zemlju kmetove i pružali im znatne ekonomske olakšice. Ishodišne oblasti odakle doseljenici dolaze su predjeli našeg krša — Crna Gora, Hercegovina i Dalmatinska Zagora.

Na kraju je potrebno spomenuti, kako po selima postoje i familije kod kojih je očuvano predanje predaka, da su »starinci« da su oduvijek tu u selu i slično.

period austrougarske uprave

Nakon što je Kongres velikih sila 1878. godine dao Austro-Ugarskoj pravo da zaposjedne i upravlja Bosnom i Hercegovinom, trebalo je gotovo četiri mjeseca i preko 200.000 vojnika da bi se slomio otpor stanovništva okupaciji. Okupatorska vojska, pod vodstvom glavnokomandujućeg generala Filipovića, prešla je granicu kod Broda 29. jula 1878. i bez otpora stigla u Johovac 31. jula oko tri sata popodne, a u Doboj 1. avgusta.

Cesta Sarajevo — Brod koju su Turci izgradili još 1864. i koja je prolazila kroz ovaj kraj, usljed obilnih kiša koje su tih dana padale, do te mjere je omekšala da je blato vojnicima sezalo više
gležanja, a strme padine onemogućavale kretanje artiljeriji i ko-
mori, što je znatno usporavalo napredovanje. Pored toga, na mno-
gnm mjestima, iako slabo organizovan narod, pružao je žestok
otpor okupatorskoj vojsci, koja trpi velike gubitke. Spomenik au-
strougarskom majoru na groblju u Foči, nedaleko od Johovca, koji i danas tu postoji, takođe je dokaz toga otpora, a ostaci vojne ka-
sarne u Johovcu koju su okupatori tada podigli svjedoče o njiho-
voj podozrivosti i strahu od narodne osvete.

Otpor naroda okupaciji trajao je nekoliko mjeseci, a naročito žestoke borbe vođene su u okolici Doboja gdje je general Filipović 4. avgusta 1878. izdao proglas o zavođenju prijekog suda.

Čim je skršila otpor stanovništva i zaposjela zemlju, Austro-Ugarska u njoj zavodi svoju upravu čvrsto je vežući za sebe i saobraćajno i privredno uključujući u svoj carinski sistem. I pored toga što je ostavila na snazi odredbe Saferske naredbe iz 1859. godine, čime su još dugo vremena na selu zadržani stari feudalni odnosi, prodor srednjoevropskog kapitala, kojem je nova uprava otvorila širom vrata u Bosnu i Hercegovinu, počeo je da razara staru feudalnu privredu i društvo.

Johovac je, prema predanju, u to vrijeme, imao svega 6—7 domaćinstava u kojima je živjelo 40 duša. Bio je to tip stare, patri-

jarhalne porodice, koji se ubrzo pod uticajem novih društvenih odnosa cijepao i raslojavao. Koliko je stanovnika živjelo u to vrijeme na području Mjesne zajednice Johovac teško je utvrditi, jer popisa iz tog vremena nema. Međutim, pouzdanije se zna da se stanovništvo uglavnom bavilo zemljoradnjom, stočarstvom i voćarstvom. Glavni proizvodi zemljoradnje bili su: kukuruz, pšenica, ječam, zob, stočna hrana, povrće, a posebno je ovaj kraj bio poznat po masovnoj proizvodnji lana i konoplje od čega je stanovništvo izrađivalo svoju odjeću. Šteta da je ova kultura danas gotovo potpuno iščezla u ovim selima.

Od voćarskih proizvoda šljiva-madžarica imala je dominatno mjesto. Od nje se proizvodila rakija, jedan dio se sušio i sa ostalim poljoprivrednim proizvodima prodavao na pijacama u Doboju i Derventi, jer selo nije imalo svoje pijace. Istina, izvjesne količine voća, žita, ljekovitog bilja, šišarika i drugih seoskih proizvoda seljak je prodavao bogatim veletrgovcima na željezničkoj stanici Johovac gdje je vršen otkup.

I stočarstvo je imalo značajnu stavku u seljačkoj ekonomiji, a u tom pogledu na prvom mjestu su goveda, zatim svinje, koze i nešto manje ovce i konji koji su uzgajani slobodno na pašnjacima.

Osim zemljoradnika selo je imalo i nekoliko zanatlija koji su uz zemljoradnju obavljali i zanatske radove i zadovoljavali potrebe sela. Među njima poznati su kolari koji su pravili drvena kola, zatim 4—5 vodeničara na rijeci Bosni, dva kovača, pekar, bravar za opravak, koji je opravljao plugove, a nešto kasnije je Jozo Ravlić iz Zarječe otvorio i tzv. vatreni mlin. U selu su radile i dvije gostione, i 6 trgovina mješovite robe u kojima su se mještani snabdijevali skupim industrijskim proizvodima.

Željeznička stanica izgrađena 1879. godine, a u njenom sklopu radilo je i poštansko otpremništvo, pa se selo, zahvaljujući tome, vrlo rano počelo koristiti poštanskim uslugama. Iz toga vremena datira i zdravstvena ambulanta i žandarmerijska stanica u Johovcu.

Johovac je dobio opštinu 1890. godine. Zgrada u kojoj se opština nalazila bila je na zemljištu gdje je sada Zadružni dom. Prema kazivanju Dušana Filipovića, trgovca iz Johovca, načelnik opštine bio je neki Karamatić, a bilježnik Vicentić. Nedugo iza toga, opština u Johovcu je rasformirana, a njeno središte premješteno u Kotorsko. Razlog ovome je interesantan događaj koji se odigrao u vezi sa načelnikom i bilježnikom. Naime, bilježnik je pronevjerio iz opštinske blagajne 300 kruna. Načelnik je zatražio

odgovornost i namirenje novca nakon čega je biljažnik uzeo lovačku pušku i kada je načelnik dolazio u opštinu sa prozora pucao i ubio ga. Zbog toga je biljažnik osuđen na smrt vješanjem i javno obješen u Johovcu te tu i sahranjen gdje i danas postoji njegov grob.

Izgradnja željeznice u Johovcu

Zbog naglašenih vojnih potreba Austro-Ugarska je žurno otpočela izgradnju uskotračne (76 cm širine) pruge od Bosanskog Broda 20. septembra 1878. godine, a već u januaru 1879. pruga je dosegla do Johovca i Doboja. Prvi voz u Doboj stigao je 12. februara 1879. godine, što znači da je i u Johovcu morao biti najkasnije toga datuma. U selu i danas prepričavaju kazivanja savremenika i svjedoka toga događaja. Tako se priča da je neki Krnjić čekajući prvi voz stao nedaleko od pruge pored velikog stabla obujmivši ga objema rukama misleći da će ga silina zraka povući pod točkove voza. No, ubrzo se pokazalo da su priče o tome »čudu« preuveličane, jer ti vozovi sastavljeni od lokomotivica jačine 20—40 konjskih snaga sa nekoliko malih, otvorenih vagona, nosivosti dvije tone, jedva su se kretali po trasi pruge koja je obilovala velikim usponima i oštrim krivinama. Prvobitna stanična zgrada bila je izgrađena od nepečenog ćerpića. Bio je to pravi prapočetak željeznice. Vagoni su primitivno kvačeni zbog čega se voz na krivinama i usponima često kidao i iskakao. Putnički vagoni imali su na uglovima stubove sa razapetim platnom na krovu, a čelne strane bile su iskovane daskama, dok su na bočnim stranama vagona bile okačene zavjese. U zimskim danima kondukter je zagrijavao cigle na lokomotivi i stavljao putnicima pod noge.

Pruga je u početku korišćena isključivo za prevoz okupacionih trupa i vojnog materijala, ali je ubrzo počela da izvlači bogatstva ove zemlje, prije svega drvo netaknutih bosanskih šuma i rude njenih nalazišta. Mase bosanskog drveta sječene su bez plana, pa su čitave šume uništene do temelja, a od šumovitih brda ostale su samo golijeti sa vododerinama. Jedan dio stanovnika Johovca i okolnih sela kirijašio je i prevozio do utovarne stanice Johovac, najčešće volovskim zapregama, drvenu građu iz šuma Krnjina, Trebave za veoma niske nadnice.

Zbog niskih otkupnih cijena seljačkih proizvoda do novca se dolazilo veoma teško. Visina poreskih obaveza seljaka ostala je gotovo nepromijenjena, jer je nova vlast pretvorila stare turske poreze — desetinu i trećinu — u novčani porez. Pored toga ostao

je i sistem kuluka kao dodatno opterećenje ionako siromašnog seljaka. I cestu prema Derventi gradili su seljaci — kulučari iz ovih sela. Položaj seljaka ostao je, dakle, i dalje veoma težak. Nova vlast iznevjerila je data obećanja, nije sprovela agrarnu reformu, pa je seljaštvo postajalo sve nezadovoljnije i revolucionarnije da bi pobunom 1910. godine, ili »štrajkom«, kako su seljaci nazivali ovu bunu, pokušali razriješiti se preživjelih i nesnosnih obaveza. Ali, austrougarske vlasti surovo su ugušile pobunu i ustanike raspršili kod Doboja.

No, bez obzira na sebične i eksploatatorske interese kojima se Austro-Ugarska rukovodila gradeći pruge, ceste i druge objekte u našim krajevima treba istaći da je sama izgradnja ovih objekata predstavljala značajan napredak za te krajeve, pa i za stanovnike Johovca i susjednih sela. To se, prije svega, odnosi na željeznicu koja je omogućila brže komuniciranje ljudi, roba i informacija, dok je za 10—12 Johovčana postala i osnovni izvor egzistencije.

Nagomilane unutrašnje suprotnosti, prije svega neriješeno agrarno pitanje, vjerske, nacionalne i socijalne podvojenosti, pojava i istupanje radničke klase u političkom životu, generalni štrajk radnika 1906. godine, aneksiona kriza 1908., buna seljaka 1910. i drugi događaji ukazivali su na velika društvena gibanja i otpor naroda stranom okupatoru. Naročito revolucionarno raspoloženje zahvatilo je omladinu Bosne i Hercegovine iz čijih je redova Gavrilo Princip, 28. juna 1914. godine revolverskim hicima ubio prestolonasljednika Ferdinanda u Sarajevu, što je bio povod I svjetskom ratu.

Četvorogodišnje posljedice tog rata u dobroj mjeri osjetili su i stanovnici ovog kraja. Austrougarske vlasti mobilisali su skoro svo sposobno stanovništvo ovih sela u vojsku, a mase samohrane djece i žena ostale su bez hranioca. Glad, neimaština i bolesti pokosili su veliki broj ovdašnjih stanovnika dok su mobilisani seljaci ginuli na ruskom i talijanskom bojištu.

mjesna zajednica johovac između dva rata

Kraj rata 1918. godine, slom Austro-Ugarske i osnivanje nove nacionalne države i ujedinjene sa ostalim južnoslovenskim zemljama u zajedničku državu narod je dočekao sa oduševljenjem. No, ubrzo se pokazalo da su očekivanja i nade u novostvorenu državu, Kraljevinu SHS, bile neopravdane, jer je i nova država bila zasnovana na buržoasko-klasnoj osnovi, na eksploataciji najsiromašnijih slojeva — radništva i seljaštva. Nade siromašnih seljaka u obećanu agrarnu reformu i ovog puta bile su iznevjerene, a korupcija i mito postali su pravilo ponašanja vladajućih. Na brojnim skupovima radnika, seljaka i gradske sirotinje izražavano je nezadovoljstvo i razočarenje politikom vlastodržaca, protestiralo se protiv skupoće, korupcije i zelenašenja.

Ni socijalna struktura stanovništva ovih sela nije u novoj državi bitnije promjenjena. Veliki dio stanovništva bio je siromašnog, manji dio srednje imovnog stanja, a samo nekkoliko imućnijih stanovnika. Zbog toga su seljaci sa oskudnim posjedom i oni bezemljaši radili za imućnije uz veoma niske nadnice. Tako je, na primjer, dan kopanja za muškarca plaćan 6—7 dinara, a za žene 5 dinara. Kosac i utovarivač roba na skladištu i željezničkoj stanici, radeći od jutra do večeri, dobijao svega 10 dinara na dan. No, i takvi poslovi dobivali su se samo sezonski i veoma teško, pa je jedan manji broj stanovnika morao potražiti zaposlenje na sječi šuma u Slavoniji.

Svjetska ekonomska kriza 1929. do 1933. godine imala je snažan odraz i u ovim selima. Potražnja, a s tim u vezi i pad cijena seljačkim proizvodima višestruko se negativno odražavala na život seljaka i gurala ga u još teži položaj. Cijena kukuruza spuštala se i do 20 para po kilogramu, graha do 50 para, krava se prodavala za 2500 dinara, a za par dobrih volova jedva se dobivalo 1000

dinara. Nekoliko zelenaša i trgovaca koristili su ovakvu situaciju dajući novac osiromašenim ljudima uz velike kamate ili ih vežući da na izborima glasaju za njihove kandidate. Za buržoaziju i njene političke stranke seljačke mase bile su interesantne jedino u predizbornim kampanjama kada su im za glas nudili brojna obećanja da će im izgraditi školu, cestu, most, otpisati dugovanja i slično, a poslije izbora sve je ostajalo po starom. Izbori su, po pravilu, bili javni pa se znalo ko je za koga glasao. Otuda svi oni koji su imali bilo kakav državni posao nisu smjeli glasati protiv vladajuće ciju, jer progresivne narodne stranke bile su zabranjene. Zato je stranke. No, ipak većina stanovnika ovih sela glasala je za opozi-većina stanovnika ovih sela, s obzirom na njihovu vjersku i nacionalnu pripadnost, pripadala Jugoslovenskoj nacionalnoj stranci, Hrvatskoj seljačkoj stranci ili Jugoslovenskoj radikalnoj zajednici.

Kako Johovac sve do 1934. nije imao osnovnu školu djeca su odlazila u susjedna sela Foču, Kotorsko i Kladare, udaljene po nekoliko kilometara. Pa, i pored toga bilo je dosta pismenog, istina, i samoukog svijeta. Jedino je bilo znatno manje pismenih žena. S obzirom na teške uslove daljnjeg školovanja u staroj Jugoslaviji, veććina svršenih osnovaca ostajala je na selu. Prvu generaciju od 35—40 đaka novoosnovane škole u Johovcu povela je učiteljica Ljerka Kudrina. Škola je imala samo jednu prostoriju u kojoj su se obučavala sva četiri odjeljenja. Neposredno pred rat u školi je kraće vrijeme radila i Katarina-Beba Veselić. Školska zgrada nalazila se u centru sela, ali je za vrijeme rata izgorjela. Ostaci betonskih temelja i danas pokazuju početke školstva u ovom selu.

Kulturno-zabavni i sportski život bio je slabo razvijen. Selo nije posjedovalo čitaonicu ni kulturno-prosvjetno društvo.

U selu je u to vrijeme postojala i kuglana koja se nalazila u neposrednoj blizini škole na zemljištu Pere Filipovića i u kojoj je manji broj, uglavnom muškaraca, u rijetkim dokonim danima nalazio malo zabave.

Zanimljivo je da se željeznička stanica Johovac sve do 1935. godine vodila kao Kotorsko, dok je stajalište Šešlije vođeno kao Johovac. Ovo je vjerovatno bilo zbog toga što je Kotorsko u to vrijeme bilo veće naselje od Johovca. Stanica je, inače, bila određena kao utovarno-istovarna i imala je četiri kolosijeka.

Činjenica da je ovaj kraj, sve do oslobođenja 1945. godine, bio izrazito agrarno područje, bez radništva kao socijalne kategorije, bez znatnijeg migracionog kretanja njegovog stanovništva, sa nis-

kim nivoom obrazovanja i prosvijećenosti stanovništva, i što je najvažnije, bez prisustva organizovanog utjecaja progresivnih političkih snaga, osnovne su karakteristike koje su određivale ukupno stanje i odnose u ovom broju. Rezultat takvih objektivnih okolnosti uslovio je i činjenicu da se ovdje nije formirala radnička klasa kao socijalna struktura, pa je, zbog toga, strujanje naprednih političkih ideja, neposredno pred II svjetski rat, ostalo gotovo bez odjeka, a stanovnici ovvih sela, burne događaje koji će uslijediti dočekuju nedovoljno politički pripremljeni i organizirani. Za neke događaje koji su se odigrali neposredno prije rata saznavali su iz dnevne štampe koju je kupovalo samo desetak ljudi u selu, zatim putem dva-tri radio-aparata koje su posjedovali imućniji stanovnici-trgovci. U toku mjeseca marta 1941. godine pozvano je 50-tak vojnih obveznika iz ovog kraja u rezervu. Ovako veliki broj pozvanih rezervista zabrinuo je mnoge, jer su brojne porodice ostale bez hranilaca baš u vrijeme proljetnih radova kada je sjetva bila na pragu. Pa ipak, neke posebne panike nije bilo, ali povučenost u sebe i šutnja stvorili su neprirodan mir iza kojeg se mogla očekivati oluja. I, zaista nedugo iza toga u zoru 6. aprila 1941. godine saznalo se preko radio-aparata da je Hitler, bez objave, otpočeo rat bombardovanjem Beograda. Poslije toga, događaji su se vrtoglavo smjenjivali. Obezglavljena vojska tumarala je cestama i šumarcima sela, prepuštena sama sebi, izdana od oficira i rukovodstva. Bilo je jasno da ništa više nije u stanju da spriječi slom, koji je zbog izdaje vojnog i političkog rukovodstva, vrlo brzo, za svega 11 dana, doveo zemlju do sramne kapitulacije.

Njemačka okupatorska vojska ušla je u Johovac u ponedjeljak, 14. aprila iz pravca Doboja. Mada se pretpostavljalo da će neprijatelj nadirati od Broda, on je došao sa suprotne strane, iz pravca Doboja. Ulasku fašističkih jedinica u selo prethodilo je nadlijetanje aviona duž pruge Brod—Doboj koji je u niskom letu mitraljirao ove vojne jedinice. Pored ovoga, na željezničku prugu i vojne kolone neprijateljska avijacija vršila je bombardovanje. Na ovom području nalazili su se dijelovi II armije starojugoslovenske vojske koji nisu pružili gotovo nikakav otpor Nijemcima, jer su mnogi već i prije toga pobacali oružje i ratnu spremu koju je narod odmah počeo prikupljati. Masa obezglavljene vojske koja nije uspjela pobjeći okupatoru ili se presvući u civilna odijela, razoružana je, a zatim odvedena u privremeni sabirni logor Poljice, kod Doboja.

mjesna zajednica johovac u narodnooslobodilačkoj borbi

Nakon kapitulacije starojugoslovenske vojske, 17. aprila 1941. godine, Jugoslavija je i faktički likvidirana kao država. Prema Hitlerovim planovima bila je odmah rasparčana između fašističkih agresora, a njeni narodi doživjeli su najtežu sudbinu u svojoj istoriji. Po tim planovima, Bosna i Hercegovina je ušla u sastav »Nezavisne Države Hrvatske« i predana u vlast ustašama. Glavna aktivnost ustaškog logora u Doboju kao i njegovih tabora i rojeva po selima iscrpljivala se, do početka ustanka, u širenju propagande protiv Jevreja, Srba i komunista, hvatanju i protjerivanju pravoslavnih sveštennika, uzmanju u taoce viđenijih seljaka i maltretiranju pojedinaca, ali tu još uvijek nije bilo primjene masovnog terora protiv cjelokupnog srpskog življa.

Pored iseljavanja i pokrštavanja, okupatori i ustaše koristili su i druga sredstva. Već u aprilu 1941. godine oni izdaju naredbu o zabrani upotrebe ćirilice, a odmah zatim i o ukidanju kulturno-prosvjetnih društava Srba i Javreja i prisvajanju njihove imovine.

U vezi sa prikupljanjem oružja objavljeno je mnogo proglasa koje je u početku izdavala njemačka komanda, a potom vojna zapovjedništva i civilni organi vlasti u kojima se, pod prijetnjom stroge kazne, pozivaju »svi posjednici oružja, municije, odijela, obuće, orme i sve ostale opreme da to, do uključivo 24. travnja 1941. moraju predati općinskim vlastima«. Jedan broj stanovnika ovih sela, iz straha pred represalijama, predao je vlastima oružje, dok su neki pojedinci sakrili i zakopali nešto oružja i municije s kojima će uskoro otpočeti oružani ustanak.

Jedna od mjera ustaške vlasti bio je i popis pokretne i nepokretne imovine Srba, kako bi se ta imovina što bolje obezbijedila i našla pod kontrolom ustaša i predala tzv. povjerenicima. Ove akcije oduzimanja trgovina, radnji i preduzeća i njihova predaja u ruke povjerenika — ljudi bez smisla i prakse za organizaciju i rad, dovela je, pored ostalog, do velike nestašice živežnih namirnica i njihovog enormnog poskupljenja. Nesposobnost ustaške organizacije da putem povjerenika drži tzv. državnu privredu u svojim rukama pokazala se veoma brzo, jer je na tržištu, umjesto slobodne razmjene, počela da caruje crna berza.

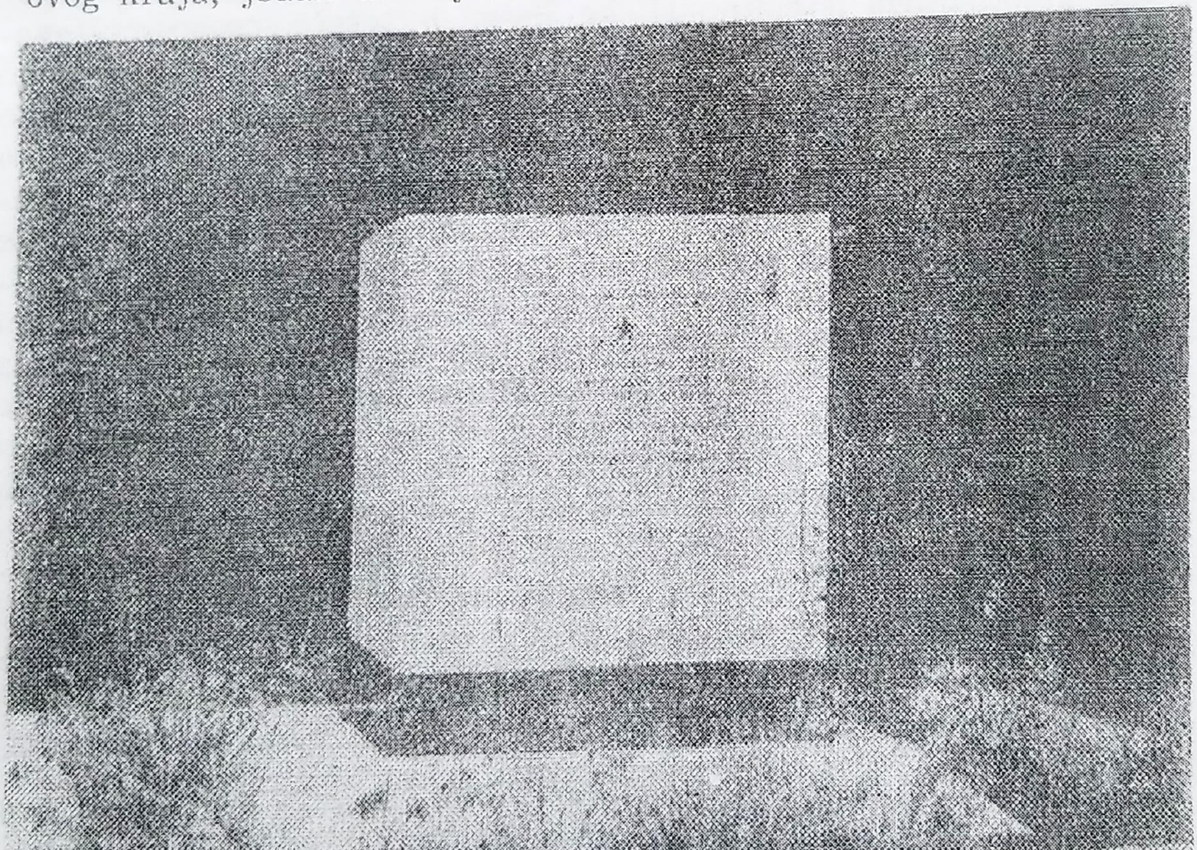
Pod udarom brojnih ustaških zakona kao i samovoljnih odluka pojedinih ustaških funkcionera našli su se ne samo Srbi, Jevreji i komunisti nego i svi ostali koji se nisu slagali sa politikom ustaškog pokreta. U onim slučajevima gdje se nepoželjnim pojedincima nije mogla prišiti etiketa da su prokomunistički orijentisani, poniralo se u prošlost i tražena je njihova ranija politička aktivnost.

Uz pomoć stacionisane njemačke jedinice u Johovcu i ustaških funkcionera iz Doboja, pristupa se i u ovim selima formiranju kvislinške vlasti, pa se jedan dio ljudi iz Johovca aktivno stavio u službu okupatoru i aktivno sudjelovao u neprijateljskim formacijama. Obrazuju se manje grupice tzv. »puškara« koje su sa hrvatskim trobojkama krstarile selom, klicale Mačeku i NDH i vršili povremene pljačke. Valja odmah reći da su ove grupice pojedinaca naišle na osudu većine stanovnika Johovca, pa je ta aktivnost ubrzo prestala, a pozivi ustaških funkcionera upućeni Hrvatima i Muslimana ovog područja na bratoubilačku borbu i obračun sa srpskim stanovništvom nisu imali gotovo nikakvog odraza na stanovništvo Johovca, posebno prema srpskom stanovništvu susjednih sela. Isprobana, perfidna politika okupatora »zavadi, pa vladaj«, na ovom području, tokom čitavog rata, nije naišla na povoljno tle, jer godinama građeni dobri bratski i susjedski odnosi nisu se mogli tek tako narušiti, a još manje uništiti. To je, nema sumnje, najkrupnija značajka ovog perioda, tekovina kojom su mještani ovih sela, u složenim i teškim danima, potvrdili svoju svijest i primjernu bratsku ljubav.

Dok su ustaše, odmah po uspostavljanju svoje vlasti, bile zabavljene pljačkom i organizacijom policije i oružništva (žandarmerije) i dok su Nijemci potajno pripremali rat na SSSR, Komunistička partija Jugoslavije vrši pripreme naroda za organizovani otpor protiv okupatora i domaćih izdajnika. Već 25. maja 1941. godine u Tuzli se održava oblasno savjetovanje komunista što do-

kazuje da su komunisti ove oblasti u kojoj je do tada živjelo 140 članova Partije i blizu 300 članova SKOJ-a bili odmah spremni da prime nove zadatke u novonastaloj situaciji.

Okupatorski progoni i progoni nedužnog stanovništva, naročito komunista, i napad Njemačke na Sovjetski Savez dalo je najbrojnijim ljudima još više moralnog podsticaja da misle na ustanak i oružanu borbu protiv okupatora. Pripreme za ustanak, koje je Partija vršila, naročito u julskim i avgustovskim danima 1941. godine, osjećale su se i u ovom području, jer su mještani ovih i susjednih sela često odlazili preko rijeke Bosne u sela Trebave gdje su se već nalazili komunisti Ismet Kapetanović, Josip Jovanović, Čedo Jaćimović i drugi, pa kada je 23. avgusta 1941. godine napadom na Doboj otpočeo masovni ustanak naroda i narodnosti ovog kraja, jedan dio mještana iz Kladara, Opsina, Zarječe i Ma-

Spomenik u Ristića Gaju

log Prnjavora sakupljen u Ristića Gaju, priključio se ustaničkim redovima i zajedno sa ustanicima iz susjednih sela aktivno sudjelovao u rušenju pruge, ceste i mostova, željezničkih linija, staničnih postrojenja i oslobođenju Doboja. Za nepuna dva sata Rudan-

ka je ličila na pravi krš. Pruga na relaciji od Pločnika do Kladara nije više postojala, cesta je bila zakrčena svim i svačim, telefonske žice pokidane itd.

Prema sjećanju Marka Stokića, prvoborca iz ovog kraja »narod je organizovano i masovno krenuo u oružanu borbu protiv okupatora i ustaške vlasti. Bili su to pretežno seljaci mlađih godišta, naoružani vilama, roguljama, sjekirama i drugim oruuđima, dok je jedan manji broj imao vojničke i lovačke puške, ručne granate ili pištolje, te poneki puškomitraljez. No najveće naoružanje ustanicima bio je borbeni moral i vjera da se ide u borbu za pravednu stvar, za slobodu, za socijalnu i nacionalnu ravnopravnost, za bratstvo i jedinstvo i bolji i ljepši život«.

Veliki uspjeh avgustovskog ustanka u ovim krajevima, koji se kao vihor sručio u doline rijeke Bosne i Spreče, onesposobljavanje pruga Sarajevo — Brod i Doboj — Tuzla i činjenica da je ovo područje Bosne, kao njen strateški i privredni centar, ukliješteno u znatne ustaničke snage, na okupatore i ustaše djelovalo je kao grom iz vedra neba. Zbog toga je neprijatelj iz svih pravaca nasrnuo svojim trupama i za dva dana potisnuo ustanike, poslije čega su otpočele represalije ustaškog prijekog suda u Doboju i kaznenih vojnih jedinica po okolnim selima. Tako je dva-tri dana nakon ustanka jedna domobranska pukovnija koja je nadirala iz pravca Šamca i Dervente i kojom je komandovao pukovnik Milivoje Durbešić, ojačana sa jednom četom Nijemaca i dva tenka upala u sela Opsine, Kladare i Mali Prnjavor i usput hvatajući žene, djecu i starce kod škole u Kladarima poubijala oko 30 nedužnih stanovnika. Daljnja ustanička aktivnost na ovom području otežana je činjenicom što je poslije ovih događaja neprijatelj stacionirao duž pruge i po ovim selima, jake snage, a svi pokušaji ustanika ovog kraja da se uspostavi veza sa Ozrenom i rukovodstvom ustanka nisu uspjeli.

»Za narod ovog kraja nastali su teški dani. Veze niotkud nije bilo, niti je ko znao da kaže, šta da se radi dalje. Svako se snalazio kako je znao i umio. Sasvim druga situacija bila je na desnoj strani rijeke Bosne«. Tamo su se ustanici Ozrena i Trebave organizovano povukli u dubinu svoje teritorije, brzo se prestrojili i nastavili pružanje otpora neprijatelju, da bi već u septembru formirali Ozrenski partizanski odred, dok se na ovom području, sa velekim zakašnjenjem, tek novembra mjeseca, formira Ljeskovačka partizanska četa koja u sastavu III, odnosno IV Krajiškog partizanskog NO odreda, nastavlja borbu.

Nakon razbijanja ustaničkih redova u ovim selima neprijatelj se brzo organizuje i uspostavlja svoju vlast. Selima ponovo krstare ustaške patrole koje hvataju pojedince i grupe ustanika, a neke na prevaru pridobijaju i trpaju u ustaške zatvore u Doboju. Tako je između 10. i 25. septembra pred prijeki ustaški sud u Doboju izvedeno oko 150 ustanika dobojskog kraja, od kojih je 111 osuđeno na smrt strijeljanjem, dok su ostali osuđeni na razne vremenske kazne. Među osuđenim i strijeljanim ustanicima tih septembarskih dana bio je i znatan broj stanovnika iz sela ove Mjesne zajednice.

S obzirom na položaj ovog kraja gdje se račvaju putevi prema Derventi, Modriči i Doboju i nalazi željeznička stanica sa nekoliko kolosijeka, vodocrpnim pumpom, željezničkim magazinima i drugim pratećim objektima Johovac je za okupatora predstavljao značajnu stratešku poziciju koju je svim silama nastojao zadržati i obezbijediti. Zbog toga je, tokom cijelog rata, u njemu držao svoje znatne snage i podizao mnogobrojna utvrđenja. No, i pored poduzetih opsežnih mjera svoje odbrane neprijatelj, na ovom području, nikada nije ostao spokojan. Bodljikave žice kojima se ogradio, bunkeri i druge utvrde koje je izgradio, oklopni vozovi koji su danonoćno krstarili prugom, nisu bili dovoljna zaštita neprijatelju, a prepreka jurišima partizanskih jedinica koje su vrlo često, a naročito od polovine 1943. godine, napadale neprijatelja na ovom sektoru nanoseći mu ogromne gubitke.

Iz mnoštva izvještaja partizanskih jedinica koji govore o borbama protiv neprijatelja u tim danima, saznajemo koliko su česti i kako teške okršaje vodili na ovom području. Evo samo nekoliko događaja sačuvanih u dokumentaciji iz tih dana:

— 5. avgusta 1943. godine, u blizini ovih sela, tačnije na području Velike Sočanice, Male Sočanice i Tisovca spustili su se engleski padobranci. Snage I bataljona V krajiške narodnooslobodilačke udarne brigade, snage Prnjavorskog odreda i I bataljon II brigade, dobili su zadatak da prokrstare ovim prostorom u cilju pronalaženja engleskih padobranaca. U Maloj Sočanici i Malom Prnjavoru nalazila se domaća legija koja je oko sela imala izgrađene bunkere. Poslije kratke, ali žestoke borbe, legionari su protjerani do pruge Derventa — Doboj.

Iz izvještaja XII krajiške narodnooslobodilačke udarne brigade saznajemo da je njen II bataljon 12. septembra 1943. godine vodio borbu sa četnicima u Malom Prnjavoru i da ih je protjerao, a već 14. septembra isti bataljon vrši akciju na željezničku stanicu Jo-

hovac koju likvidira osim betonskog bunkera koji se uporno branio. Tom prilikom zarobljena su 4 domobrana i zaplijenjeno: 4 ruska karabina, 2800 metaka, 60 raketa, 13 bombi, 43 bluze, 36 hlača, 43 opasača, 10 šinjela, 15 pari čizama, 13 vesti, 31 fišeklija, 7 ćebadi, 24 sanduka marmelade, 29 kilograma šećera, 10 kilograma ulja, 5 litara petroleuma, 40 kilograma meda, 140 kilograma hljeba, 10 kilograma soli, 52 komada brijaćeg sapuna, 2 kilograma sapuna i 1 telefonski aparat.

U Johovcu se tada nalazila posada stražarske željezničke bojne i 12. oružničke satnije. Partizani su u toj akciji zapalili zgradu oružničke kasarne i zgradu željezničkog skladišta, pokidali telefonske linije, a pruga Johovac — Rudanka na više mjesta porušili. Oklopni voz, koji je iz Doboja pošao u pomoć neprijatelju, kod Rudanke je naišao na paklenu mašinu i prevrnuo se.

Jednako je interesantan i izvještaj I bataljona ove brigade o njegovim borbama tih dana na ovom području gdje stoji:

»Sa bataljonom ujutro 12. oktobra u 7 sati smo krenuli po naređenju u proganjanje četničkih bandi sela Stanova, Bukovice Male i Kladara. Istoga dana imali smo borbu sa četnicima sve od Ljeskovih Voda pa do Kladara. U Kladare smo stigli naveče u 5 sati. Toga dana mi smo bili bez gubitaka. Neprijatelja smo rastjerali i razbili i neke dijelove natjerali na rijeku Bosnu. Noću između 12. i 13. oktobra sa dvije čete sišli smo na prugu i istu minirali u Čivčijama, s tim da srušimo voz, nakon kraćeg vremena voz je naišao, koga smo podigli. Zarobljena su tri Nijemca i 2 domobrana, koji su pušteni kao i željeznička posada od voza, koja je puštena. Mi bez gubitaka. Tom prilikom zapaljeno je 25 vagona sijena, 1 automobil luksuzni, razbijena lokomotiva kao i zarobljen 1 vagon meda od koga je izvučeno 11 metara, dok je ostalo uništeno... Zarobljeno je 5 karabina, nešto municije kao i odijela od vojnika«.

O čestim napadima partizanskih jedinica na ovo područje i neprijatelj ostavlja svoj izvještaj, pa tako saznajemo da je »27. oktobra 1943. u 04,30 sati, oko 350 partizana napalo željezničku postaju Johovac«, zatim 27. novembra »partizani su podmetnuli minu na željezničku prugu između Johovca i Rudanke na koje je u 23,30 sati naišao pancer i nakon eksplozije 2 vagona izbacila iz tračnica, a 29. novembra 1943. godine jača grupa partizana pokidala željezničku prugu između stanica JJohovac iRudanka u dužini od 80 metara«.

Ovakve akcije nastavljaju se još većim intenzitetom i u 1944. godini, pa iz tog perioda bilježimo da su 9. aprila 1944. godine

snage III bataljona XII krajiške kao i dijelovi XII slavonske i V krajiške brigade napali željezničku i oružničku postaju Johovac i tom prilikom potrgali prugu i telefonske linije.

Odmah zatim, 19. aprila, borci po jedne čete 2. i 4. bataljona V krajiške udarne brigade i njen Minerski vod minirali su željezničku prugu između Johovca i Rudanke — tom prilikom zarobljena su 4 domobrana, 3 željezničara, a ubijeno 5 neprijateljskih vojnika od kojih su dva njemačka oficira kao i mnogo ratnog materijala »jedan puškomitraljez, 7 pušaka, 2 strojnice, 4 pištolja, 136 šinjela, 670 koporana, 770 hlača, 320 pari cipela, 250 košulja, 150 pari čarapa i 40 opasača ,dok se ostatak materijala zbog intervencije neprijatelja iz pravca Doboja nije mogao sav evakuisati, pa je zapaljen i uništen.

U ovoj akciji Minerski vod V krajiške brigade iskoristio je neeksplodiranu avionsku bombu težine oko 50 kilograma koje su Nijemci bacali na partizane. Bomba je stavljena pod kolosijek i spojena sa dinamomašinom kojom je rukovao miner Rade Railić zvani »Radan«.

U sjećanjima Ljubomira Novakovića, jednog od učesnika ove akcije, zapisano je:

»Kompozicija je u punoj brzini ušla u željezničku stanicu Johovac i bez zaustavljanja produžila prema zasjedi. Prednji točkovi lokomotive naiđoše na minu, a koji trenutak zatim, zahuktali voz se zaokrenu za 180 stepeni i točkovi iskočiše iz kolosijeka. Jednovremeni tresak vagona i snažna eksplozija baruta razliježe se kotlinom. Još se vagoni nisu ni umirili, a iz zasjede planu uraganski plotun i začu se prodoran glas komandira Prve čete: — Naprijed Peta!

Nakon što su Krajišnici razoružali posadu i pratnju voza počelo je otvaranje vagona koji su bili puni vojne opreme neophodne borcima koji su bili veoma slabo obučeni, a polovina od njih bili su bosi, jer je ova jedinica, baš u to vrijeme izvršila mobilizaciju boraca sa područja Prnjavor — Teslić — Tešanj. Odmah je otpočela akcija za iznošenje opreme na visove iznad pruge, a odatle za Ljeskove Vode.

Međutim, ovo prenošenje materijala nije prošlo neometano. Od Doboja, dojurili su Nijemci oklopnim vozom, a od Dervente ustaše i počeli pucati po bataljonu. Njihovi saveznici četnici Ilije Malića dejstvovali su sa leđa od Bukovice. Pa i pored pritiska koji je

neprijatelj usmjerio na jedinice V krajiške uspjeh nije izostao. Brigada se kompletno obukla, u nove Njemačke uniforme, jedino su borci imali na glavama titovke ili tradicionalne krajiške kožne kape«.

U to vrijeme ilegalni radnici ovih sela dostavljaju partizanskim jedinicama dragocjene podatke o broju i rasporedu neprijateljskih vojnika, o objektima i njihovom položaju, pa tako iz zapovijesti štaba V krajiške brigade od 29. maja 1944. godine jedinicama za napad na Johovac, Foču i Komaricu, saznajemo:

»U Johovcu — jedna satnija IV lovačke pukovnije sa 10 puškomitraljeza, jedna satnija milicije oko 100 ljudi i 1 puškomitraljez smještenih po kućama i rovovima. Na mostu nalazi se utvrđen dobro izgrađen bunker. Štab bojne i magazin bojne. U Kladarima jedna satnija IV lovačke pukovnije«.

Ovakve i slične dragocjene podatke partizanskim jedinicama dostavljali su ilegalni radnici Johovca. Centar za prikupljanje i slanje podataka bila je, tokom rata, željeznička stanica u Johovcu u kojoj su radili i u njoj stanovali Miralem Nurudin, Muharem Ferizbegović i Novak Dejanović, članovi Partije. Grupi su pripadali i Smilja i Petar Pupić te Boško Starčević.

Jedinice V krajiške narodnooslobodilačke udarne brigade izvršile su 29. maja 1944. godine napad na Johovac i tom prilikom minirale voz sa građevinskim materijalom. Lokomotiva i 14 vagona su uništeni, a ubijeno je 8 legionara i pet Nijemaca, uz vlastite gubitke od jednog mrtvog i 10 ranjenih. Iz voza je tada oslobođeno 5 partizzana, koji su bili zarobljeni u istočnoj Bosni. Istovremeno je razoren rezervoar za vodu i zgrada željezničke stanice, te zaplijenjeno 150 kilograma soli.

Da je ovaj kraj za neprijatelja predstavljao izuzetan strategijski značaj i da gga je po svaku cijenu želio sačuvati dokazuju i izvještaji 18. hrvatske brigade koja je na ovom prostoru djelovala u junu 1944. godine. Na ovom prostoru se u to vrijeme nalazila jaka neprijateljska formacija koju su sačinjavale: I satnija željezničke stražarske bojne i II bojna 4. lovačke pukovnije sa 620 domobrana, 614 pušaka, 50 puškomitraljeza, 12 teških mitraljeza, 6 lakih i 2 teška bacača.

Neprekidne i česte udarce koje je neprijatelj trpio na ovom području sredinom 1944. godine počela mu je zadavati i partizanska i saveznička avijacija koja već 14. jula sa sedam aviona strojni-

cama i topovima vrši napad na željezzničku stanicu Johovac i oštećuje ju kao i voz kod željezničke stanice Kotorsko.

Željeznička pruga je stalna meta partizanskih napada kako bi se neprijatelju onemogućilo nesmetano prebacivanje trupa i ratnog materijala, a istovremeno znatnije količine municije, ratne opreme i drgog materijala. Tako su noću, između 6. i 7. septembra partizanske jedinice prekinule i prevrnule željezničku prugu između Rudanke i Johovca u dužini od 1400 metara, što je za izvjesno vrijeme poremetilo svaki željeznički promet između Doboja i Dervente.

Krajem 1944. godine saveznička i partizanska avijacija sve češće je prisutna nad neprijateljskim kolonama i objektima, pa je tako 22. novembra 6 lovačkih aviona izvršilo napad na Kotorsko, Johovac i Rudanku i oštetilo 3 lokomotive.

Da bi se, koliko toliko, osigurao od neprekidnih partizanskih napada i uznemiravanja sa ovog sektora, neprijatelj je 26. oktobra 1944. ggodine pokušao ispadom svojih snaga od 1000 SS-ovaca, ustaša i milicionara odgurnuti partizane dalje od položaja Mali Prnjavor — Velika Sočanica, ali je, iako potpomognut snažnom artiljerijskom i minobacačkog vatrom, nakon žestoke borbe, razbijen i u neredu odbačen prema Johovcu i Bukovici. U ovoj borbi ubijeno je 80, ranjeno 60 i zarobljen je njemački kapetan. Partizani su imali 10 mrtvih i 13 ranjenih. Zarobljen je jedan teški bacač, 10 pušaka, 18 pari odijela i 2 šmajsera.

Iz izvještaja 18. srednjobosanske brigade za novembar 1944. godine saznajemo:

»II i IV bataljon u toku noći 27. novembra 1944. izbili su na prugu između Rudanke i Johovca, potrgali prugu u dužini od 5 kilometara i 2 mosta na pruzi. Saobraćaj je obustavljen za nekoliko dana. III bataljon vodio je borbu sa četnicima. Poslije kraće borbe četnici su imali jednog mrtvog i dva teže ranjena, koji su nakon kratkog vremena umrli. Naši gubitci: 1 mrtav«.

Koncem 1944. i početkom 1945. na obezbjeđenju pruge Doboj — Derventa našla se njemačka 967, tvrđavska pješadijska brigada i 1202. bataljon za osiguranje transporta, ali su partizanske jedinice i dalje uspješno razarale prugu na ovom prostoru. Tako su 16. decembra 1944. godine na potezu Ruudanka — Johovac minirali i porušili 20 metara željezničke pruge, dok je II bataljon 19. srednjobosanske brigade 18. decembra protjerao neprijateljske snage koje su, uz pomoć 3 pancera, te jednom bojnom naoružanom sa

tri teška bacača i dva flak-topa, pokušavale osigurati rad oko popravke pruge.

Početkom 1945. godine demoralisane okupatorske snagge nastoje po svaku cijenu da se probiju i izvuku koristeći komunikacije Sarajevo — Brod, za povlačenje prema sjeveru, kako bi na taj način izbjegle kaznu narodne osvete za počinjena nedjela u našoj zemlji. Zbog toga se aktivnost partizanskih jedinica pojačava znatnijim uništavanjem i paralisanjem komunikacija na lijevoj strani rijeke Bosne, koje okupator koristi za svoje povlačenje. Stoga se na sektoru Doboj — Derventa prebacuje i XIII krajiška narodnooslobodilačka udarna brigada koja u periodu od 1 — 24. januara 1945. ggodine izvodi tri napada na transportne vozove u kojima su poginula 63 neprijateljska vojnika i uništene četiri lokomotive, 9 vagona i 1 tenk.

U februaru 1945. godine na ovom terenu operisala je 14. srednjobosanska brigada koja je 23. februara vodila borbu protiv četnika koji su se nalazili u Kladarima i Opsinama, te Malom i Velikom Prnjavoru.

Posebnu zanimljivost predstavljaju iscrpni podaci o neprijatelju koje nalazimo u zapovijesti 53. udarne divizije od 24. marta 1945. godine za napad na ovaj sektor. Za snage neprijatelja u Kladarima se navodi: »jedna kompanija »Skenderbeg« divizije — oko 130 vojnika. Zauzeli položaje oko crkve, imaju rovove ranije kopane. Imaju 1 flak i 1 teški bacač, ostalo nepoznato. Dijelovi iste kompanije protežu se od crkve, kota 263, zvani »Redak« i kladarsko groblje. Tu se na Redku nalazi i III bataljon Dobojske četničke brigade — 125 vojnika sa 3 puškomitraljeza«. Izvještavajući o stanju u Johovcu kaže se:

»180 — 200 Nijemaca Ziherung bataljona. Naoružani sa 15 puškomitraljeza, 10 bacača velikih i malih. Imaju 1 brdski top. Oko 30 domobrana sa puškama. Imaju dva bunkera koji brane željeznički most, a oko stanice nekoliko bunkera od cigle. Ograđeni u duplu žicu i minska polja.

15. žandara sa puškama i 1 puškomitraljez — narednik Đidić, a na pola puta od Johovca prema Kotorskom ima oko 50 Nijemaca sa 4 puškomitraljeza, koji se nalaze u Trnovu Polju, u kući Omera Sivčevića«.

Bježeći u paničnom strahu prema zapadu, na ovom području februara 1945. godine našli su se i razbijeni ostaci četničke vojske Draže Mihailovića i crnogorski četnici Pavla Đurišića.

Iz izvještaja 1. bosanske brigade KNOJ-a o borbama u ovom dijelu Bosne saznajemo:

»III bataljon cijeli u zajednici sa II bataljonom i snagama 14. srednjobosanske brigade 24. februara u 22.00 časa izvršio je napad na 9. i 12. četnički puk crnogorski (Pavla Đurišića). Četničke snage zaposjele su vis Opsinu i Zbjeg — K. 263. Jačina ovih snaga bila je oko 2000 četnika. Također su se utvrdili u selu Kladari, kladarska crkva bila je opasna rovovima. Sa ovih položaja četnici su protjerani i pobjegli u pravcu Rudanke i prebacili se preko rijeke Bosne. Rezultati su slijedeći: 37 mrtvih četnika. 25 ranjenih, 3 četnika zarobljena. Plijen: 2 puškomitraljeza »šarca«, 18 pušaka, 2025 metaka raznog kalibra, 13 komada bombi ručnih, 6 fišeklija, 40 opasača, 3 doboša od »šarca«. Po izvršenoj akciji bataljon se vratio u Mali Prnjavor. Vlastiti gubitci: 1 ranjen lakše«.

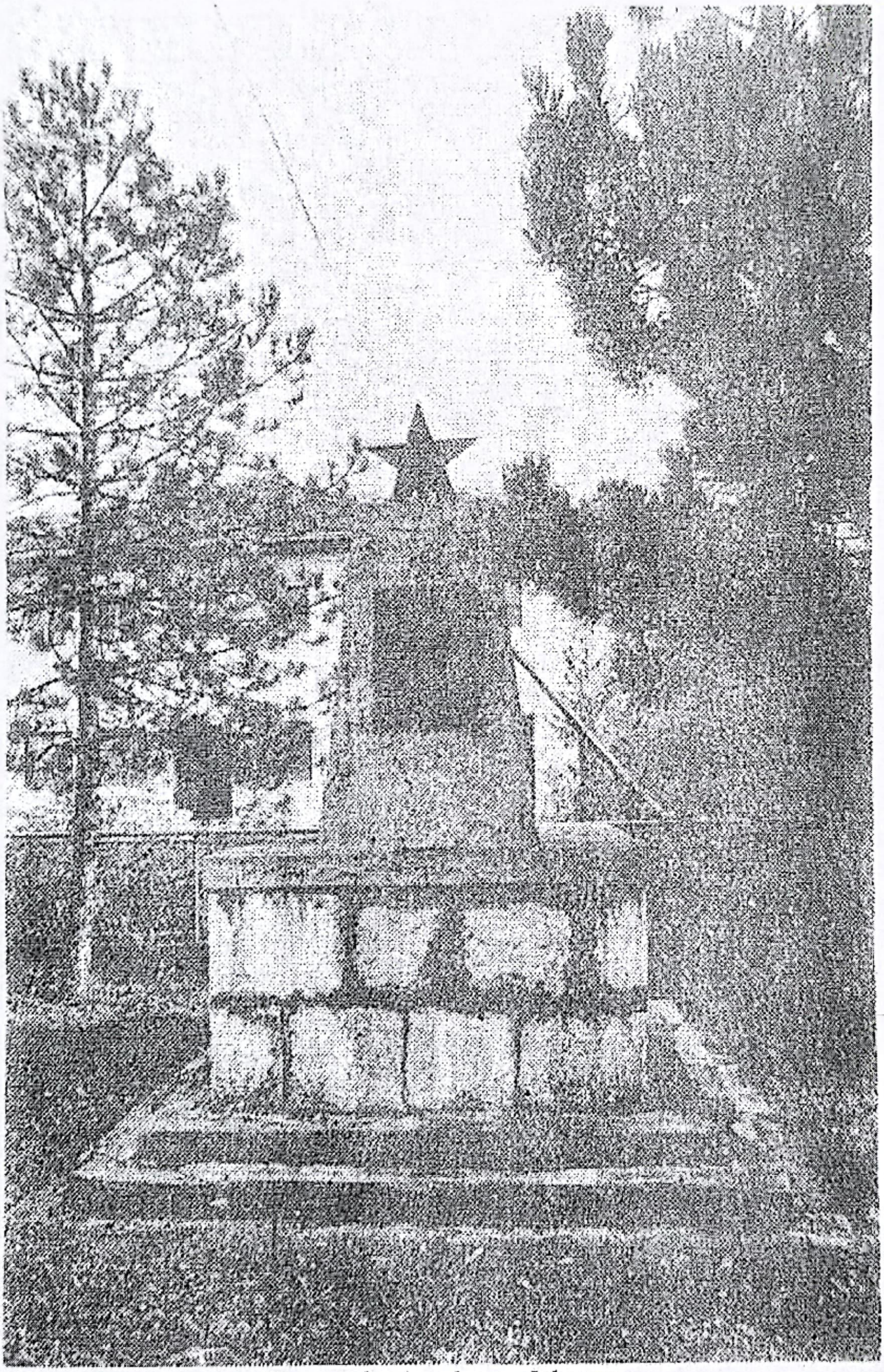
Noću između 25. i 26. marta 1945. godine 2. bataljona 19. krajiške brigade napali su neprijateljsko uporište u Kladarima gdje se nalazilo oko 3000 Nijemaca i nanijeli im gubitke oko 50 mrtvih i ranjenih, uz vlastite gubitke od 6 mrtvih i 18 ranjenih.

Karakteristično je da su na ataru ovih sela, sve od 1943. godine, pa do kraja rata, najčešće djelovale jedinice 11. i 53. udarne divizije NOVJ izvršavajući česte napade na brojne neprijateljske snage i njihove objekte poslije čega su se odmah povlačile u pozadinu, na svoje polazne položaje, ne ostvarujući neposredniji kontakt sa stanovništvom ovih sela u smislu političkog djelovanja i aktivnosti na planu mobilizacije mještana za NOV. Istina, stalno prisustvo jakih neprijateljskih snaga na ovom području onemogućavalo je ovakvu aktivnost. Pa i pored toga, jedan broj mještana ovih sela pristupio je u redove NOVJ, a u ilegalni rad uključuje se sve više stanovnika izvršavajući i zadatke vojne prirode, snimajući neprijateljske položaje i dostavljajući podatke o utvrđenjima, naoružanju i brojnom stanju neprijatelja koje su provjerenim kanalima dostavljali jedinicama 11. i 53. divizije NOVJ.

Po sve češćoj i intenzivnijoj aktivnosti jedinica NOVJ, po velikoj žurbi, strahu ipometnji neprijateljske vojske, naslućivao se skori kraj rata. Mještani sve otvorenije govore o konačnom oslobođenju zemlje od okupatora, o željno očekivanom danu slobode. A on je uskoro osvanuo. Pred silovitim naletom jedinica 23. divizije II jugoslovenske armije i 53. divizije neprijatelj se povlačio prema Derventi rušeći objekte i razarajući željezničku prugu. Sa zorom 17 .aprila 1945. godine stigla je i sloboda u ovaj kraj, da bi, nepun mjesec iza toga, tačnije 15. maja 1945. bio skršen i posljednji

otpor neprijatelja na tlu naše zemlje. Tako je bio pobjedonosno završen četvorogodišnji oslobodilački i revolucionarni rat naroda i narodnosti Jugoslavije koji su, pod vođstvom Komunističke partije Jugoslavije i druga Tita, izvojevali pobjedu uporedo izgrađujući i temelje svoje sretnije budućnosti.

Za tu veliku pobjedu koja je značila istorijsku prekretnicu u životu svih jugoslovenskih naroda i narodnosti date su ogromne žrtve. Pored velikog broja poginulih boraca i rukovodilaca u NOVJ ogromne žrtve podnijelo je i civilno stanovništvo koje je u toku rata bilo izloženo teškim represalijama neprijatelja i njegovih sluga. U broju od 1.700.000 ukupnih žrtava poginulih i pobijenih Jugoslovena nalaze se 59 palih boraca i 29 žrtava fašističkog terora koji su, pored drugih gradova i sela, širom naše zemlje, dala i sela ove Mjesne zajednice.

Spomen-kosturnica u Johovcu

Svoje živote za slobodu dali su borci:

Čurak (Joze) Jure
Stanković (Mitra) Ljubomir
Đuranović (Vaskrsije) Đorđe
Đuranović (Vaskrsije) Jovo
Gojković (Milana) Nikola
Gojković (Save) Nikola
Gojković (Save) Čedo
Narić (Jove) Marko
Puljanović (Jove) Bogdan
Pobrić (Petra) Luka
Pobrić (Petra) Milan
Pobrić (Jove) Dušan
Puljanović (Vase) Nikola
Puljanović (Ante) Jovo
Rekanović (Spasoje) Dušan
Savić (Steve) Lazar
Vasilić (Lazara) Jovo
Vasilić (Vaskrsije) Lazar
Curkić (Luke) Drago
Curkić (Luke) Stanko
Đurić (Luke) Lazar
Kuzmić (Teodora) Dušan
Mitrović (Gavre) Milan
Mitrović (Prokopije) Dušan
Mitrović (Nikole) Zdravko
Nešić (Cvijana) Cvjetko
Pejičić (Gavre) Jovo
Pejičić (Gavre) Stanko
Starčević (Riste) Sreten
Sunarić (Jovice) Petko
Šujić (Peje) Pavle
Šujić (Peje) Milutin
Čelić (Mitra) Dušan
Dejanović (Nede) Jovan
Erceg (Peje) Aleksa
Erceg (Simeuna) Simo
Jondić (Marka) Ostoja
Jondić (Spasoje) Jovo
Rekanović (Petra) Spasoje
Starčević (Luke) Radoje
Starčević (Riste) Ljubo
Starčević (Jove) Vasilije
Starčević (Peje) Drago
Starčević (Petka) Stanoje
Starčević (Peje) Mladen
Starčević (Goje) Bogdan
Starčević (Vaskrsije) Stanoje
Starčević (Petka) Milan
Starčević (Sime) Branko
Starčević (Luke) Simo
Starčević (Alekse) Živko
Starčević (Luke) Radoje
Segdar (Lazara) Blagoje
Segdar (Lazara) Marko
Todić (Jove) Marko
Vidović (Petka) Tedo
Vidović (Ignje) Stanoje
Ravlić (Ivana) Jozo

Kao žrtve fašističkog terora pali su:

Đuričić (Stjepana) Simo
Đuričić (Sime) Vid
Đuričić (Sime) Živko
Gojković (Stanka) Simo
Gojković (Stanka) Gavro
Gojković (Save) Nikola
Gojković (Gavre) Jovana
Narić (Branka) Smiljka
Nešić (Nikole) Jovo
Puljanović (Vase) Pejo
Puljanović (Tede) Janja
Radonjić (Nikole) Mitar
Radulović (Vaskrsije) Cvjetko
Savić (Nede) Simo
Savić (Nede) Stevo
Vasilić (Petra) Radoje
Vasilić (Mile) Cvijeta
Vasilić (Alekse) Cvijan
Vasilić (Vaskrsije) Đorđe
Vasilić (Alekse) Mile
Šujić (Teodora) Milan
Babić (Save) Stoja
Erceg (Nede) Đorđe
Nešić (Mitra) Petra
Rekanović (Spasoje) Aleksa
Starčević (Bože) Pejo
Segdar (Lazara) Aleksa
Vidović (Stanoja) Branko

Slobodu je dočekalo 29 preživjelih boraca. Oni su se skupa sa ostalim mještanima ovih sela, posvetili organizovanju narodne vlasti, društveno-političkih organizacija i krenuli u obnovu porušene zemlje.

IZVORI — LITERATURA:

1. Zbornici dokumenata i podataka o NOB-u naroda i narodnosti Jugoslavije, tom IV, knjige 16-34.

2. Zdravko Antonić: »Ustanak u istočnoj i centralnoj Bosni 1941.«, Beograd, 1973.

3. Derviš Sušić: »Hronika događaja iz NOB Tuzle«, 1967.

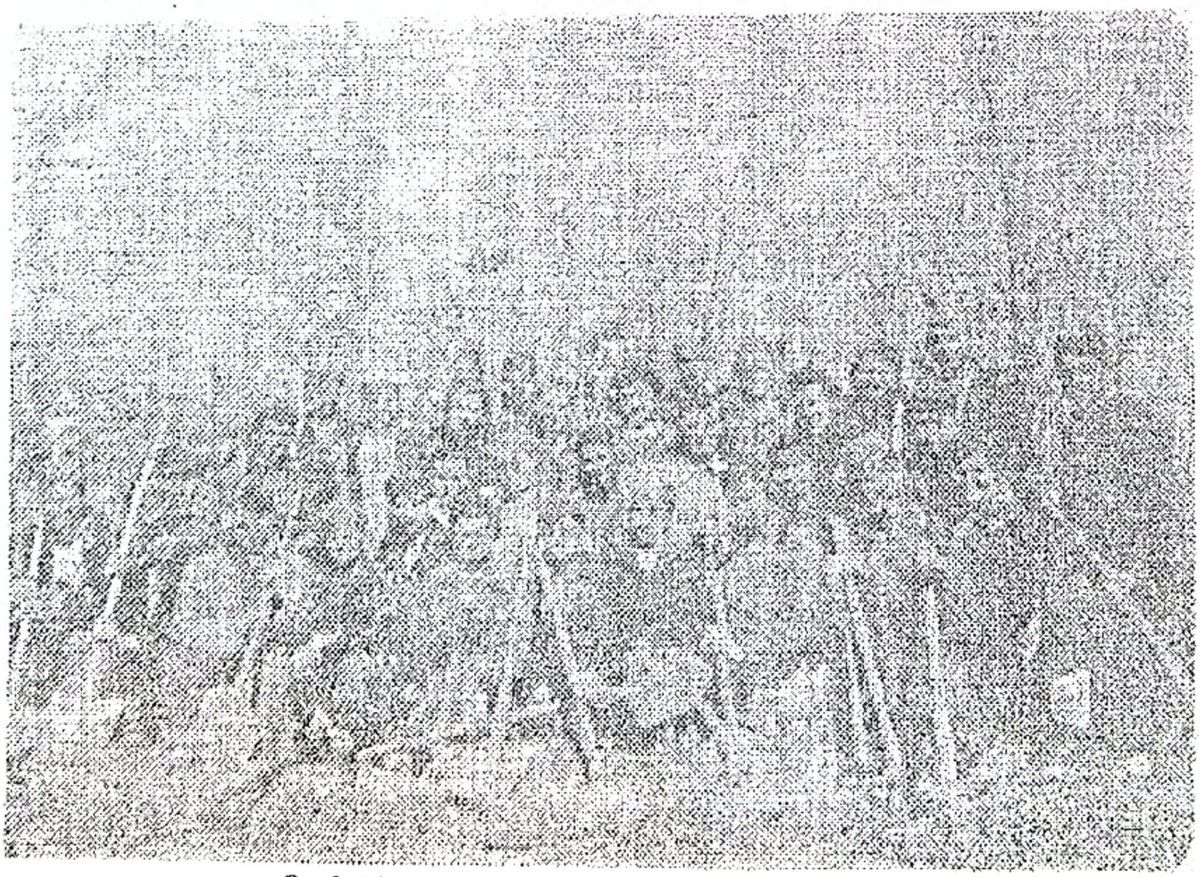
4. Todor Vujasinović: »Ozrenski partizanski odred«, Beograd, 1962.

5. Kompleti brojeva lista »Glas komuna« Doboj iz 1961. i 1981. godine.

od seoceta do savremenog naselja

Odmah po oslobođenju naseljenih mjesta koje obuhvata Mjesna zajednica, u svakom naselju — selu formirani su narodnooslobodilački odbori. Oni su sve do 1946. godine obavljali svoje poslove i zadatke. Te godine uslijedila je reorganizacija narodnooslobodilačkih odbora. Umjesto njih, formirani su mjesni narodni odbori i organizovani narodni odbori opština. Narodni odbor opštine Johovac obuhvatao je slijedeća naseljena mjesta: Johovac, Kotorsko, Bukovac, Vranduk, Mali Prnjavor, Kožuhe, Opsine i Zarječu.

No nove reorganizacije narodnih odbora dolazi 1955. godine i organizovanja većih društveno-političkih zajednica. Tako je u Jo-

Omladinci na radnoj akciji 1946. godine

hovcu organizovana opština koja je obuhvatala šire područje od dotadašnjeg i prostirala se i na ova sela: Majevac, Trnjane, Ritešić, Podnovlje, Glogovicu, Božince, Komaricu, Veliki Prnjavor i Čivčije. Formiranjem opštine Johovac ujedno su formirane i opštinske društveno-političke organizacije Saveza komuunista, Saveza sindikata, Narodne omladine ,učesnika NOR-a i druge.

Nakon oslobođenja organizuju se radne akcije u svim selima na području današnje Mjesne zajednice Johovac. Tako je 1947. godine podignuta zgrada Zadružnog doma koji ubrzo postaje stecište cjelokupne aktivnosti sela i njegove okoline. U poslovnom dijelu Doma smještena je Zemljoradnička zadruga Johovac koja se bavila snabdijevanjem, ali i proširivanjem asortimana poljoprivredne proizvodnje na ovom području.

Zajedničkim snagama 1956. godine izgrađena je zgrada osnovne škole u Johovcu, stambene zgrade za prosvjetne radnike, obnovljena zgrada željezničke stanice, pošte, Stanice milicije... Te godine je uveden i prvi mjesni samodoprinos. Tada je otvorena i zdravstvena stanica, vrše se pripreme za elektrifikaciju svih sela, rekonstruišu se ili grade novi putni pravci kroz sva sela.

Godine 1956. i 1957. takođe su značajne za razvoj čitavog područja, jer se tada pristupa elektrifikaciji svih sela. Bio je to prioritetan zadatak koji je u to vrijeme iziskivao ne samo ogromnu sumu novca, radne snage, i volje, već i odricanja, predstavljajući izazov koji je uspješno realizovan zahvaljujući sredstvima mjesnog samodoprinosa, dobrovoljnom radu mještana i pomoći šire društveno-političke zajednice.

Interesantno je napomenuti da je ovaj period ispunjen velikim aktivnostima vezanim za unapređenje poljoprivrede, prije svega na bazi kooperantskih odnosa u okviru Zemljoradničke zadruge.

Narodni odbor opštine je djelovao do 1955. godine kada je formirana opština Johovac u čiji sastav ulaze sela: Kmarica, Veliki Prnjavor, Čivčije, Majevac, Ritešić, Trnjani, Božinci, Glogovica i Podnovlje.

Poslije osnivanja opštine Johovac, koju je sačinjavalo 18 sela, u njoj se odvija još intenzivnija komunalna, privredna i kulturna aktivnost. O toj aktivnosti svjedoči i podatak da je tada opravljeno oko 54 kilometra puteva i osposobljeno za saobraćaj.

Opština Johovac je postojala sve do 1958. godine kada je cjelokupna teritorija ušla u sastav opštine Doboj.

Poslije prestanka rada opštine u Johovcu formirana je Mjesna zajednica u čijem se sastavu nalaze sela: Johovac, Kladari, Čivčije, Opsine, Mali Prnjavor i Zarječa.

Do veće proizvodnje

Stanovništvo Mjesne zajednice Johovac bavi se pretežno poljoprivrednom proizvodnjom. Osnovne kulture su: kukuruz, pšenica, krompir i razno povrće.

Zemljoradnička zadruuga Johovac, koja je inače bila opšteg tipa, formirana je već 1946. godine, a Seljačka radna zadruga »Vladimir Nazor« osnovana je novembra 1949. godine sa 54 domaćinstva. Pored ove, formirana je i seljačka radna zadruga za naseljena mjesta Kladari i Opsine. Zemljoradnička zadruga opšteg tipa bavila se trgovinom i otkupom, a egzistirala je sve do integracije sa Zemljoradničkom zadrugom u Doboju, 1967. godine. Ova zzadruga je odigrala pozitivnu ulogu u unapređenju poljoprivredne proizvodnje, razvijanju koperativnih odnosa, boljoj obradi zemljišta i uvođenju kvalitetnijih sjemena žitarica, voća i povrća.

Seljačke zadruge u Johovcu, Kladarima i Opsinama prestale su da postoje od marta 1953. godine, kada su ukinute.

Na području Mjesne zajednice nema većih privrednih kapaciteta. U dobojskim radnim organizacijama i organizacijama udruženog rada zaposleno je oko 900 stanovnika sa područja ove Mjesne zajednice.

Trgovina i ugostiteljstvo na ovom području između dva rata bili su dosta razvijeni. Radilo je osam trgovinskih radnji koje su se djelimično bavile i ugostiteljstvom. U Mjesnoj zajednici sada ima osam trgovina i 3 ugostiteljske radnje.

Mjesna zajednica Johovac nalazi se na glavnom magistralnom putnom pravcu Bosanski Brod — Doboj — Sarajevo, a do 1968. godine postojala je i Željeznička stanica pruge uzanog kolosijeka.

Drumski saobraćaj obavlja se autobusima i svako selo u Mjesnoj zajednici ima autobusku liniju. Na području Mjesne zajednice inače ima 13 autobuskih stajališta.

društveno-političke organizacije

Članovi Saveza komunista, njih 80, povezani su u OOSK u Johovcu, Malom Prnjavoru, Kladarima i Zarječi, kao i u OOSK u OOUR Osnovna škola »Bratstvo-jedinstvo« u Johovcu. Svi članovi Saveza komunista djelujući u OOSK aktivno su uključeni u sve tokove društvenog života u sredini u kojoj žive.

Rad članova Saveza komunista u osnovnim organizacijama odvija se kroz pokretanje životnih pitanja za svaku sredinu ponaosob, kroz aktivno djelovanje unutar delegatskog sistema, u delegacijama mjesne zajednice, angažovanjem u radu u drugim društveno-političkim organizacijama, društvenim organizacijama i udruženjima građana, kao i u orgganima upravljanja.

Putem Aktiva Saveza komunista, čiji se rad posebno u posljednje vrijeme sve više afirmiše, objedinjava se aktivnost svih članova Saveza komunista koji žive na području djelovanja jedne od OOSK bez obzira na to gdje su statutarno povezani.

Akciona konferencija Saveza komunista Johovac objedinjava rad svih članova SK sa područja mjesne zajednice. Imajući u vidu da na području mjesne zajednice živi 134 članova SK, onda je jasno da sama brojnost predstavlja dovoljno jaku snagu za usmjeravanje akcija od šireg interesa koje treba organizovati i provesti na području mjesne zajednice. Uz cjelokupnu angažovanost, pitanjima marksističkog i ideološko-političkog obrazovanja posvećuje se dužna pažnja, za šot se donose i realizuju redovni godišnji programi marksističkog obrazovanja.

Procjene političko-bezbjednosnih situacija takođe su dio redovne aktivnosti svih OOSK na području mjesne zajednice.

Mjesna konferencija Socijalističkog saveza je delegatski konstituisana od delegata iz svih podružnica, društveno-političkih or-

ganizacija, društvenih organizacija, udruženja građana, Skupštine Mjesne zajednice i OOUR Osnovne škole »Bratstvo-jedinstvo« Johovac i broji 31-og delegata.

Izvršni organ Konferencije je Predsjedništvo koje broji 11 delegata.

Sekcije, komisije, koordinacioni odbori i savjeti kao radna tijela Konferencije i Predsjedništva okupljaju samo u sekretarijatima 105 članova. Ukupno djeluje 12 oblika organizovanja.

Socijalistički savez u Mjesnoj zajednici Johovac u punoj mjeri održava frontovsko obilježje rada i djelovanja, koje se ogleda u angažovanju najširih masa radnih ljudi i građana na rješavanju konkretnih pitanja. U tom pravcu sekcije su se pokazale kao pogodna forma okupljanja u smislu ineresnih zborova, mada su ponekad i komisije, koordinacioni odbori i savjeti imali sekcijski karakter rada.

Kao rezultat konkretne aktivnosti rada podružnica Socijalističkog saveza, mjesne konferencije i njihovih oblika djelovanja su izgrađeni putevi u svih pet naseljenih mjesta, vodovodi, elektrificirana sva domaćinstva, objekti društvenog standarda, bavljenje pitanjima razvoja poljoprivrede i sela, kulture, fizičke kulture, socijalne zaštite, organizovanje dobrovoljnih radnih akcija, unapređivanje štednje i niz drugih pitanja. Trajno angažovanje Socijalističkog saveza odnosi se i na ostvarivanje socijalističke solidarnosti i humanosti, unapređivanje delegatskog sistema, rada društava i udruženja građana, kao i sprovođenje niza javnih rasprava o značajnim pitanjima. Za ukupno postignute rezultate u ostvarivanju socijalističkih samoupravnih odnosa, mjesna konferencija je za aktivnost u 1978. godini dobitnik Plakete Savezne konferencije SSRN.

Od 1948. godine u Johovcu djeluje Udruženje Saveza boraca NOR-a koje pokriva područje mjesnih zajednica Johovac, Foča i Komarica.

Danas Udruženje okuplja 37 učesnika NOR-a. Njen najviši organ je Skupština koju čine svi članovi organizacije, a izvršni organ je Predsjedništvo koje broji 7 članova. Djelujući u SSRN i drugim drušveno-političkim organizacijama, članovi boračke organizacije doprinose prenošenju revolucionarnih tradicija NOR-a, bratstva i jedinstva i socijalističkog zajedništva svih naših naroda i narodnosti. Poseban doprinos, članovi boračke organizacije dali su

obilježavanju mjesta iz revolucije, kao i rješavanju brojnih materijalnih, zdravstvenih, stambenih i drugih pitanja učesnika NOR-a i njihovih porodica.

Brigadiri na Sutjesci

U Mjesnoj zajednici Johovac, aktivno radi organizacija SSO. Mladi su svakodnevno uključeni u sve aktivnosti a zajedno sa ostalim organizacijama i organima učestvuju u provođenju svih aktivnosti koje se planiraju i provode u mjesnoj zajednici. Najbrojnija organizacija je u radu KUD-a i SD.

Mjesna organizacija SSO na svim svojim sastancima sve više posvećuju pažnju obrazovanju mladih, kulturnom i ideološko-političkom uzdizanju.

obrazovanje i školstvo

Prvi učitelji na ovom području bili su sveštenici — franjevci. Prema jednom zapisu iz 1854. godine oni su držali školu u Foči. Desetak godina kasnije, 1868. godine, tražili su čak i izgradnju školske zgrade. Podaci iz tog vremena vrlo su oskudni, pa se ne zna koliko je učenika imala ta škola.

Prva školska zgrada postojala je neposredno pred I svjetski rat u Kladarima, a nastava je počela u njoj u vrijeme trajanja rata. Ni ovdje se ne zna koliko je učenika išlo tada u školu, ni ko su bili učitelji.

Osnovna škola u Johovcu počela je sa radom 1931. godine. Učiteljica je bila Ljerka Kudrina. Tri godine kasnije škola je nastavila s radom u novosagrađenoj zgradi.

Katarina-Beba Veselić je ovdje radila kratko vrijeme, a potom odlazi u Miljkovac i odatle se prebacuje u partizane.

Odmah nakon oslobođenja, nastava se odvijala u privatnoj kući Živojina Bursaća, a učenike je vodila Advija Vugić koja se u Johovcu zadržala sve do 1947. godine. Umjesto nje, dolazi Milica Janjetović. Ona je u Johovcu službovala do 1949. godine.

U tom periodu učitelji su bili veoma angažovani i aktivno su radili na opismenjavanju stanovništva, podizanju opšte kulture i učestvovali u drugim aktivnostima. Jedan od takvih aktivista bio je i Bogdan Prešić, koji je došao 1952. godine i ostao u ovom selu dugi niz godina. U periodu od 1945. do 1956. godine nastava se odvijala pod veoma teškim uslovima. Izvođena je po privatnim kućama, zatim u Zadružnom domu gdje se u jednoj prostoriji nastava odvijala paralelno za dva odjeljenja (I i III, II i IV).

Još uvijek je to bila četvororazredna škola, pa su oni koji su htjeli nastaviti školovanje morali putovati u Doboj, od Johovca udaljenog 15 kilometara. Za nastavak školovanja opredjeljivao se

manji broj učenika. Većina njih poticala je iz siromašnih seljačkih porodica.

Utoliko je bila veća radost mještana i učenika, kada je 1956. godine otpočela s radom osmogodišnja škola u novosagrađenoj, velikoj i lijepo uređenoj zgradi. U školi je tada bilo 650 učenika i 15 nastavnika.

Školska zgrada u Johovcu

Odlukom Skupštine opštine Doboj, 1961. godine izvršena je centralizacija osnovnih škola. Školi u Johovcu tada su pripojene područne škole: Mali Prnjavor, Foča, Kotorsko i Komarica, 1963. godine i novosagrađena četvororazredna škola u Velikom Prnjavoru. Osmogodišnju školu u tom periodu pohađaju učenici iz slijedećih sela: Kotorska, Opšina, Komarice, Bukovca, Foče, Velikog i Malog Prnjavora, Kladara, Zarječe, Čivčija i, naravno, Johovca. Brojno stanje učenika se stalno povećavalo, tako da se ukazala potreba za novim školskim prostorom u samom Johovcu. Pored već postojeće školske zgrade, sagrađena je 1974. godine i još jedna manja, školska zgrada, jer se do tada radilo u tri smjene. Zahvaljujući razumijevanju mještana u obje školske zgrade uvedeno je centralno grijanje.

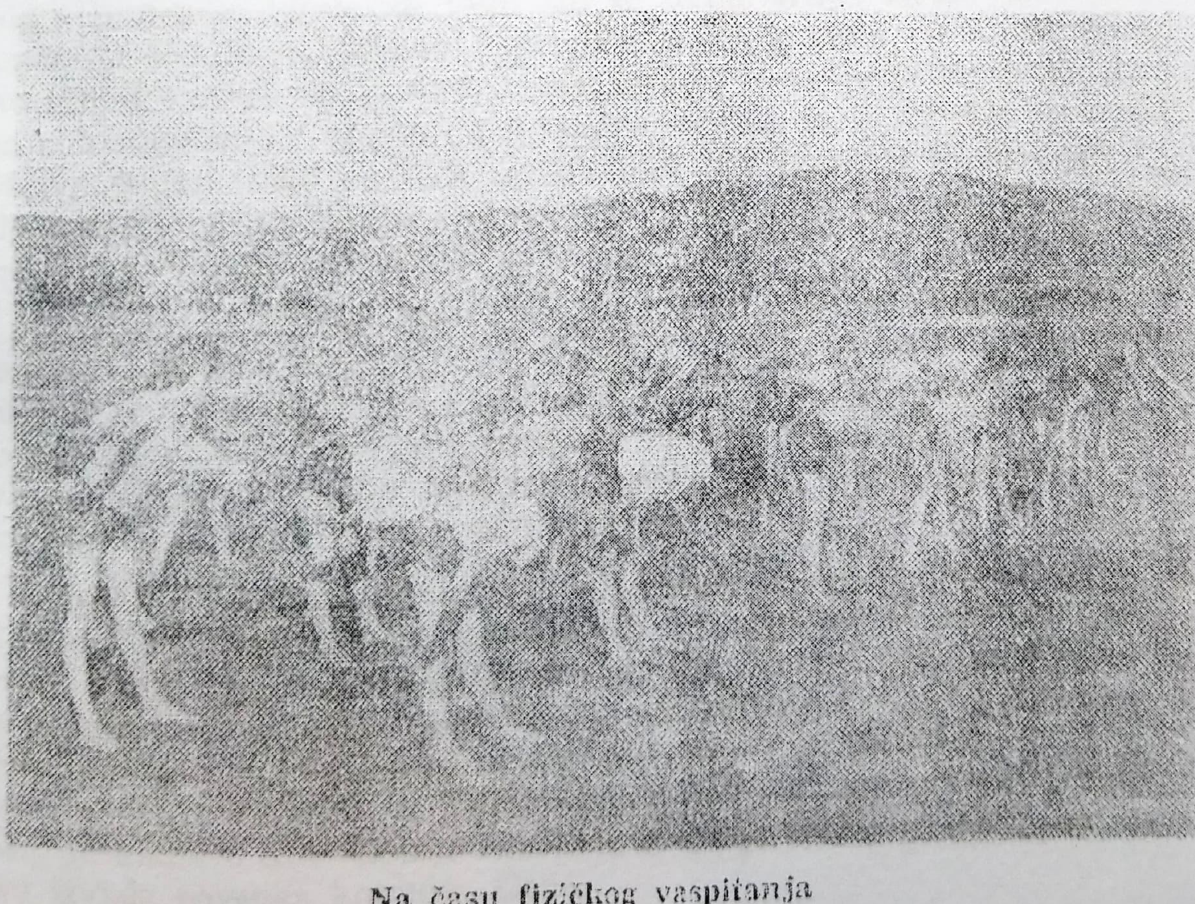
Otvaranjem novosagrađene zgrade osmogodišnje škole u Foči, od 1. septembra 1931. godine, prosvjetni radnici johovačke osnovne škole su rasterećeni, a znatno su popravljeni i radni uslovi u školi.

Osnovna škola »Bratstvo-jedinstvo« u Johovcu trenutno ima oko 1.230 učenika i 56 radnika od kojih 45 prosvjetnih, a ostali su pomoćno osoblje.

Od 1961. godine do danas osmogodišnju školu je završilo oko 3.500 učenika i oko 500 polaznika koji su vanredno polagali ispite. Standard učenika i nastavnika se stalno poboljšava. Od 56 zaposlenih 41 je sa stanom.

U školi aktivno rade sportske sekcije, zatim Mladi gorani, dramska, folklorna, horska, recitatorska, literarna i likovna sekcija.

Postoji i dobro radi organizacija SSOJ, pionira, Crvenog krsta. Mladi gorani su veoma aktivni u uređivanju okoliša zgrade škole koja je sva u zelenilu sa lijepo uređenim i održavanim stazama za šetnju i odmor. Vrijedni johovački osnovci, članovi goranske organizacije, zasadili su i oko 4.000 sadnica u spomen-parku u Ristića Gaju.

Na času fizičkog vaspitanja

Sportska sekcija je osvajala razne pohvale i nagrade za postignute rezultate. Učenici-sportisti, a i čitava škola, koriste salu nekadašnjeg Zadružnog doma za treninge i redovnu nastavu.

U školi se nadaju da će se ispuniti srednjoročni plan Mjesne zajednice za period 1981—1985. godine kojim je predviđena izgradnja nove dvorane za fizičko vaspitanje.

Osnovna škola »Bratstvo-jedinstvo« proslavlja 15. maj kao Dan škole, jer je tog datuma postavljen kamen-temeljac za osmogodišnju školu. Tog dana se priređuju razne sportske, kulturne i druge manifestacije. Organizuje se svečan prijem u pionirsku i omladinsku organizaciju, dodjeljuju pohvale i nagrade u knjigama učenicima koji su postigli zapažene rezultate u učenju, vladanju ili doprinijeli radu neke od mnogobrojnih sekcija.

Svi svršeni osnovci nastavljaju školovanje uglavnom u dobojskim srednjim školama, dok manji broj odlazi u druga mjesta.

Nakon uspješnog završetka srednje škole većina ih se zapošljava ili nastavljaju školovanje na fakultetima i višim školama u našim univerzitetskim centrima.

kulturni život

Na ovom području odvajkada se živjelo intenzivnim kulturnim životom. U sjećanjima starijih stanovnika Johovca i susjednih sela još žive uspomene na večeri u kojima se, pletući, predući pjevalo, sviralo, a na prelima i sijelima pričale razne šale i pošalice, iznosile novosti . . .

Sviralo se uglavnom na šargiji. Tako je bilo sve do I svjetskog rata od kada se na seoskim prelima, sijelima i drugim svečanostima pojavljuju violine, tambure i harmonike.

Pored prela, sijela, komuušanja i perušanja (čijanja perja) u to vrijeme naročito je među starijim mještanima bila omiljena tzv. »igra prstena«. Igralo se tako što su dvije grupe igrača sakrivale prsten ispod kapa, fesova i priglavaka. Pobjednik je bivao onaj ko pronađe sakriveni prsten. I grupa kojoj je on pripadao smatrana je pobjednikom, a njemu je pripadalo pravo da u narednoj »turi« skriva prsten. Iako su ovu igru radije igrali stariji ljudi, ona se dopadala i mlađariji, što je vjerovatno pomoglo da se »igra prstena« održi sve do današnjih dana.

U periodu između dva rata, iako nije postojalo nikakvo kulturno-umjetničko društvo u Johovcu je bilo izvjesnih kulturnih sadržaja. U gostionici i radnji Pere Filipovića održavane su priredbe na kojima je svirao sastav Klima iz Vranduka. Na te priredbe dolazio je i pop Vukašin Sirovina iz Velike Bukovice sa svojim osmočlanim tamburaškim orkestrom.

Zahvaljujući razumijevanju nekih šefova željezničke stanice u Johovcu, izvjesno vrijeme priredbe su održavane i u čekaonici stanice. Prema tadašnjem ustaljenom običaju, nakon prikazivanja nekog pozorišnog komada obavezno je slijedila igranka. Na igrankama su najčešće izvođeni: »Johovačko kolo«, »Vrandučka polka« i razni valceri. Izvođenje polki i valcera u ovom kraju ne predstavlja nikakvo iznenađenje kad se zna da je u susjednom Vranduku živjela povelika kolonija Čeha.

Izvorne narodne nošnje iz ovog kraja

Upravo oni bili su inicijatori organizovanja izbora za najljepšu djevojku. Umjesto pehara, ljepotici je uručivana velika šerpa u kojoj se nalazila torta sa prelivom od čokolade.

Zabilježeno je da su još prije II svjetskog rata glumci-amateri iz ovog sela pripremili i izveli Kočićevog »Jazavca pred sudom«.

Činjeni su pokušaji i na osnivanju jednog seoskog tamburaškog orekstra. U tu svrhu napravljene su dvije bugarije, jedan brač prim, dok je berde napravio Ivica Perc, koji je ujedno i rukovodio tim orkestrom. Sa ovim orkestrom Johovčani su nastupali na priredbama po bližoj i daljoj okolini.

Do početka II svjetskog rata tih priredaba, bar u Johovcu, bilo je podosta. Neke su bile organizovane i u dobrotvorne svrhe, pa je prihod od prodaje ulaznica išao i za potpomaganje aktivnosti Crvenog krsta. Osim prikazivanja komada, na priredbama je priredivana i šaljiva lutrija.

Ratne prilike ostavile su dosta nepovoljan trag u kulturnom životu ovog kraja. Organizovanje bilo kakvih zabava u takvom periodu išlo bi samo na ruku okupatoru i njegovim ciljevima, čega su bili svjesni i sami mještani.

KUD »Budućnost« Johovac

Poslije oslobođenja, kulturni život dobija novi zamah. Još prije podizanja Zadružnog doma, 1947. godine, organizovan je raznolik kulturno-umjetnički program. Podizanjem ovog Doma omladina Johovca i sela sa ovog područja dobila je novu šansu za okupljanje i podsticaj za veće kulturno stvaralaštvo.

Iz spontano pripremanih programa rođeno je Kulturno-umjetničko društvo »Budućnost« koje danas okuplja oko stotinu članova u dvije sekcije — folklornoj i muzičkoj. U programima KUD »Budućnost« obilato je zastupljen izvorni narodni melos ovog kraja što priredbama gdje taj KUD učestvuje daje svojevrsnu draž.

I u ostalim selima na području ove Mjesne zajednice takođe se čine određeni napori na očuvanju i širenju bogate folklorne baštine.

zdravstvena zaštita

Razvoj zdravstvene zaštite u Johovcu i okolini karakteriše više momenata. Kao i drugdje, ona je bila u skladu sa tradicijama narodne medicine. Preovladavalo je liječenje raznim travama sakupljenim u prirodi uz korištenje mnogih nadriljekarskih savjeta među koje su spadale vradžbine, bajanja i vjerovanja.

Pojava recepturnih priručnika popularno nazvanih »ljekaruše« koje su, kao po pravilu, imali sveštenici, značila je veliki napredak. Među nekoliko ljekaruša nađenih u Bosni spominje se i fočanska ljekaruša. Ovu knjižicu pisanu bosančicom pod naslovom: **»Domaće likarie starih Bošnjakah«** — poklonio je Ognjoslavu Brliću fratar Luka Šimić, prilikom njegovog kraćeg putovanja kroz naše krajeve. Fratar Šimić bio je paroh u Foči kod Kotorska u periodu od 1847—1851. godine. Ljekaruša se nalazi u Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu i sadrži »rukopis od 31 domaćih likova« kako stoji u bilješki koju je Brlić napisao. Vjeruje se da ova ljekaruša potječe iz XVIII ili početka XIX vijeka i nije isključeno da su se lijekovima spravljenim na osnovu rezepata datim u ovoj ljekaruši liječili i stanovnici sela sa današnjeg područja Mjesne zajednice.

Za vladavine austrougarske monarhije Johovac je, kao jedna od najvećih željezničkih stanica za utovar i istovar robe između Doboja i Dervente, važio za pravi mali centar sa dobro organizovanom trgovinom na veliko i malo. U takvim uslovima, austrougarska vlast obrazovala je u Johovcu opštinu. U tom periodu, u ovom selu je sagrađena i zdravstvena ambulanta sa dvije prostorije u kojima je zdravstvena zaštita pružena kako malobrojnim radnicima tako i građanima Johovca i okolnih mjesta.

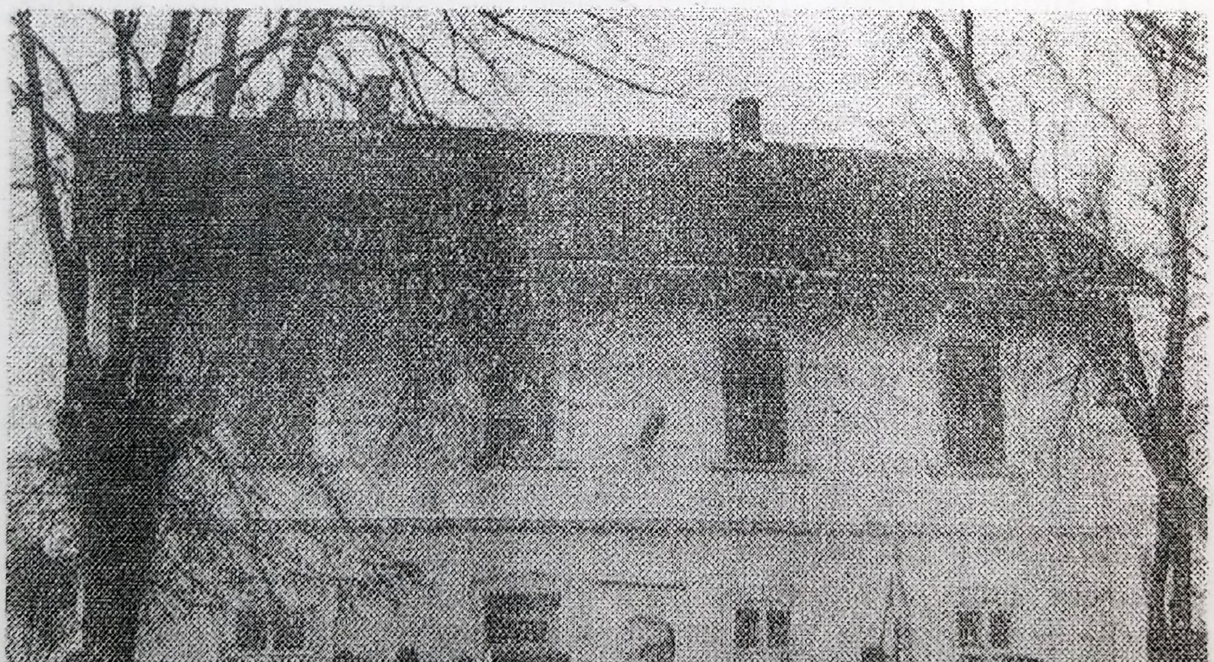
Nakon završetka I svjetskog rata, ambulanta je nastavila sa radom. U njoj je ordinirao dr Vid Antica koji je dvaput nedjeljno, u određene dane dolazio iz Dervente. Sve ljekarske usluge su odmah plaćane. Lijekovi su davani u ambulanti tako da bolesnici

nisu morali da odlaze u apoteku. Zbog veoma skupih liječničkih usluga, pacijenata je bilo malo. Siromašniji građani, koji sebi nisu mogli dopustiti takav luksuz da odu ljekaru, uglavnom su se liječili ljekovitim travama. Doktor Antica bio je poznat i kao dobar zubar. U džepu je čak nosio i kliješta za vađenje zuba i kad god bbi nekog zabolio zub, on bi odmah intervenisao.

Izvjesno vrijeme, do početka II svjetskog rata, Johovac je imao i stalnog ljekara. Bio je to dr Borivoje Ilić, koji je stanovao u Johovcu sa ženom koja je takođe bila doktorica za ženske bolesti. Oni su ordinirali u svom stanu.

U toku II svjetskog rata stanovnicima Johovca i okolnih sela najnužnija ljekarska pomoć pružana je u Doboju. Tada je Doboj imao samo tri ljekara. U zgradi bivšeg Higijenskog zavoda tada su radili ljekari: Džananović, Pšorn i Petrić.

Period poslije oslobođenja naše zemlje bio je ispunjen aktivnostima na zdravstvenom prosvjećivanju stanovništva. I u Johovcu su tada organizovani razni seminari, kursevi, stručna predavanja iz ove oblasti. Neposredno nakon formiranja Opštinskog narodnog odbora u Johovcu, 1952. godine, osnovana je zdravstvena stanica koja je radila u Zadružnom domu. Njen upravnik bio je dr Branko Ružičić, koji je i stanovao u ovom selu. Zdravstvena stanica u

Otvaranje ambulante u Johovcu

Johovcu imala je i 1956. godine stalnog ljekara i prateće medicinsko soblje. Ona je pokrivala područje tadašnje opštine Johovac i ubrzo formira ambulante u Kotorskom, Majevcu i Podnovlju.

Nakon reorganizacije narodnih odbora opština i pripajanju NOO-e Johovac NOO-e Doboj zdravstvena stanica u Johovcu je ukinuta, a umjesto nje je ostala ambulanta u kojoj su ljekarske usluge pružane sa većim ili manjim prekidom. Adaptiranjem zgrade bivše željezničke stanice stvoreni su povoljniji uslovi za rad ambulante koja se nalazi u sastavu Regionalnog medicinskog centra »23. avgust« iz Doboja.

Stanovnicima Johovca i okolnih mjesta zdravstvenu zaštitu danas obezbjeđuje jedan ljekar opšte prakse i jedna medicinska sestra koji ordiniraju tri dana u sedmici.

socijalna i dječija zaštita

U predratnom periodu socijalna zaštita stanovništva gotovo da i nije postojala. Ovaj, pretežno poljoprivredni kraj, do rata je bio pritisnut oskudicom i neimaštinom. Osim nešto trgovaca i veletrgovaca kao i zaposlenih na željeznici, ostalo stanovništvo nije imalo gotovo nikakve socijalne sigurnosti.

Situacija se bitnije mijenja već nakon oslobođenja zemlje. Zahvaljujući angažovanju narodnooslobodilačkih odbora organizovana je ishrana, zbrinjavanje i pružanje pomoći socijalno ugroženim

Detalj iz školske kuhinje

sanovnicima. Briga oko socijalne zzaštite prelazila je kasnije u djelokrug mjesnih narodnih odbora, a zatim i na Narodni odbor pššt ine u Johovcu koja se tada nalazila u sastavu bivšeg dobojskog sreza. U saradnji sa nadležnim faktorima neprekidno se radilo na podizanju stepena socijalne, a naročito dječije zaštite.

U domenu dječije zaštite takođe je postignuto dosta. Pri osnovnoj kšoli »Bratstvo-jedinstvo« otvorena je školska kuhinja u kojoj se djeci priprema užina. Siromašniji učenici dobijaju besplatno udžbenike. U saradnji sa Zajednicom za socijalnu i dječiju zaštitu u Doboju više školske djece sa područja ove Mjesne zajednice ljetovalo je na moru. Djeca čiji su roditelji slabijeg imovnog stanja ljetovala su besplatno.

Međutim, standard stanovništva sa područja ove Mjesne zajednice neprekidno sve više raste, pa je ukupan broj korisnika socijalne zaštite u stalnom opadanju.

fizička kultura

U Johovcu sport ima duboke korijene i uvijek je bio raznovrstan.

Poznato je da je jedan od najstariji sportova u Johovcu kuglanje.

Po pričanjima starijih ljudi kuglana je izgrađena 1930. godine, a ista je prestala sa radom 1938. godine.

Tokom tridesetih godina u Johovcu se formira sokolsko društvo.

Rat od 1940. godine je omeo ali ne i ugušio rad sportskih entuzijasta u Johovcu, tako da se po oslobođenju zemlje u Johovcu formira veoma jako DTV »Partizan« koje okuplja sve poklonike sporta, radnike, seljake, žensku i mušku omladinu. DTV radi na mjesnom igralištu a sa izgradnjom zadružnog doma u sali. U Johovac dolazi dvovisinski razboj, strunjače, karike, konopac, krugovi što posebno privlači omladinu. Društvo nastupa na prigodnim smotrama i sletovima sa sletskim i gimnastičkim vježbama. U okviru društva za tjelesno vaspitanje aktivno rade gimnastička, nogometna, odbojkaška, atletska, streljačka i rukometna sekcija.

Društvo za tjelesno vaspitanje u periodu od 1948. do 1960. godine postiže vidne rezultate i uspjehe na mjesnim, opštinskim i sreskim takmičenjima.

Svojim radom i masovnošću fudbalska sekcija se izdvaja u Aktiv i takmiči se za ulazak u Fudbalski podsavez Doboj. U toku kvalifikacija Fudbalske aktiv se registruje kao fudbalski klub »Budućnost« Johovac kod FSJ 19. februara 1962. godine.

Velike zasluge za razvoj sporta, a posebno fudbala u Johovcu pripadaju Vinku Kalihu koji je kao učitelj donio prvu loptu u Johovac 1949. godine. Johovac je po svom položaju i komunikaci-

jama bio centar za okupljanje entuzijasta iz susjednih sela a svojim radom je privlačio sportiste i sa drugih opština.

U Johovcu su bili aktivni sportisti iz Velike Bukovice, Čivčija Bukovičkih, Kladara, Malog Prnjavora. Kotorska, Foče, Komarice, Velike, Osječana i Opsina.

FK »Budućnost« Johovac

Johovčani su uvijek bili zaljubljenici sporta i sa ostalim okolnim selima uspjeli su da od malog kluba FK »Budućnosti« učine moderan klub koji se sada takmiči u međuopštinskoj fudbalskoj ligi Međuopštinskog fudablskog saveza Doboj.

Klub ima svoje igralište, prostorije, svoje organe upravljanja, pionirsku ekipu, podmladak i solidnu seniorsku ekipu. Klub broji 120 aktivnih sportista i ima preko 300 svojih članova.

odbrana i zaštita

Razvoju i dogradnji koncepcije opštenarodne odbrane i društvene amozaštite u Mjesnoj zajednici Johovac poklanjalo se i stalno se poklanja dovoljno dužne pažnje.

Još 1965. godine u ovoj Mjesnoj zajednici formirana je jedinica koja je imala zadatak da pruža pomoć u slučaju prirodnih nepogoda kao što su: poplave, zemljotresi i druge nedaće. Iskustva stečena u tom periodu poslužila su veoma dobro i mnogo kasnije, kada se 1974. godine pristupilo formiranju Odbora opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Tada se pristupa i obuci jedinice civilne zaštite.

Jedinica civilne zaštite

U okviru podruštvljavanja i približavanja poslova narodne odbrane radnim ljudima i građanima došlo je do formiranja novih jedinica. Sve ovo dalo je takođe vrlo pozitivne rezultate, a prednosti ovakvog načina rada osjetile su se i prilikom formiranja Komiteta opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u Mjesnoj zajednici.

Kroz razna predavanja i praktičnu obuku prošlo je preko hiljadu građana. U narednom periodu u ovoj Mjesnoj zajednici i dalje će se raditi na razvijanju i jačanju sistema opštenarodne odbrane i društvene samozašite.

naše još bolje sutra

Osnovni ciljevi i zadaci razvoja Mjesne zajednice Johovac zasnovani su na analizi razvoja u proteklom razdoblju, ocjeni uslova i mogućnosti razvoja u slijedećem planskom razdoblju i utvrđenim interesima i potrebama radnih ljudi i građana, te na zajednički ocjenjenim uslovima i mogućnostima razvoja mjesne zajednice.

U daljem razvoju samoupravljanja u Mjesnoj zajednici Johovac težište treba da bude na:

— što potpunijem angažovanju radnih ljudi i građana u rješavanju svih pitanja od životnog interesa na području Mjesne zajednice;

— ostvarivanje svestrane saradnje s organizacijama udruženog rada i samoupravnim interesnim zajednicama koji djeluju ili čiji radnici stanuju na području Mjesne zajednice i s organima i Skupštinom opštine;

— daljnjem razvoju i unapređivanju neposrednog odlučivanja radnih ljudi i građana preko Skupšine Mjesne zajednice i njezinih tijela te delegacija i delegata.

Time će se omogućiti odlučivanje radnih ljudi i građana o bitnim pitanjima od zajedničkog interesa u Mjesnoj zajednici, opštini i širim društveno-političkim zajednicama.

Mjesna zajednica u saradnji s nadležnim organima opštine određivati lokacije za izgradnju stambenih objekata u društvenom vlasništvu, samoupravna interesna zajednica stanovanja usmjeravaće dio sredstava za stambene potrebe za izgradnju stanova na području Mjesne zajednice, organizacija udruženog rada koja obavlja djelatnost na području Mjesne zajednice i organizacije udruženog rada čiji radnici žive i zadovoljavaju potrebe na području Mjesne zajednice i državni organi društveno-političke zajednice će udružiti dio sredstava zajedničke potrošnje za stambenu izgradnju i

usmjeriti ih za izgradnju stanova na području Mjesne zajednice, te kreditirati individualnu stambenu izgradnju.

Na nivou Mjesne zajednice su saglasni da u slijedećem planskom razdoblju treba:

— poboljšati snabdijevanje stanovnika vodom za piće, pripremiti investiciono-tehničku dokumentaciju za izgradnju vodovoda u naseljenom mjestu Johovac,

— obezbijediti investiciono-tehničku dokumentaciju za izgradnju kanalizacije u Donjem Johovcu,

— modernizovati nekategorisane puteve u dužini od 8 km,

— održavati postojeće nekategorisane puteve,

— organizovati bolji i redovniji autobuski prevoz radnika i đaka,

— urediti 1000 m^2 prostora za parkiranje putničkih vozila i postaviti saobraćajne znakove gdje to potreba bude iziskivala,

— izgraditi poslovni prostor za poštu i automatsku centralu sa 200 priključaka, postaviti 3 javne govornice i povećati broj poštanskih sandučića,

— postaviti u svim naseljenim mjestima Mjesne zajednice table za oglašavanje,

— rekonstruisati niskonaponsku mrežu u dijelu Johovca, u Kladarima, Opsinama i Zarječi,

— održavati parkove i zelene javne površine,

— održavati groblja u svim naseljenim mjestima,

— izgraditi mrtvačnicu na groblju u Johovcu,

— izgraditi veterinarski punkt,

— izgraditi prostorije za mjesni ured,

— izgraditi prostor za odlaganje smeća.

Mjesna zajednica Johovac će organizovati radne akcije i samodoprinosom u novcu i radnoj snazi osigurati dio sredstava za ostvarivanje zadataka iz prethodnog stava ovog člana, organizacije udruženog rada i samoupravne interesne zajednice koje upravljaju društvenim sredstvima, održavaće postojeće komunalne objekte i izgraditi nove.

Na području Mjesne zajednice Johovac potrebno je stvoriti uslove da daljnje poboljšanje snabdjevenosti građana osnovnim prehrambenim i drugim proizvodima, povećati mogućnosti korištenja i unapređivati kvalitet ugostiteljskih i zanatskih usluga.

U tom smislu će se u slijedećem srednjoročnom razdoblju izgraditi dvije prodavnice mješovite robe i to u Srednjem Johovcu i Opsinama, jedna trafika u Donjem Johovcu, obezbijediti lokacija za ugostiteljski objekat u društvenom vlasništvu, izgraditi jedan ugostiteljski objekat u Johovcu u privatnom vlasništvu, dvije zanatske radnje u Johovcu u društvenom vlasništvu i dvije zanatske radnje u individualnom vlasništvu i jedno stovarište građevinskog materijala i ogreva u Donjem Johovcu, otkupnu stanicu mlijeka u Malom Prnjavoru, da će se radno vrijeme trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji uskladiti s potrebama radnih ljudi i građana na području Mjesne zajednice.

Mjesna zajednica Johovac u saradnji s nadležnim organima opštine, će određivati lokacije za izgradnju objekata iz prethodnog stava, organizacije udruženog rada trgovinske, ugostiteljske i zanatske djelatnosti osigurati sredstva i brinuti se o izgradnji i održavanju prodavnica, ugostiteljskih i zanatskih radnji i prilagođavati radno vrijeme potrebama radnih ljudi i građana, te poboljšati asortiman proizvoda i kvaliteta usluga.

Na području Mjesne zajednice Johovac u slijedećem planskom periodu treba poboljšati uvjete za razvoj obrazovanja, kulture i fizičke kulture, unapređivati kvalitetu rada i povećavati uspješnost tih djelatnosti. Zbog toga će se izgraditi — urediti prostor za produženi boravak đaka čiji su roditelji zaposleni van mjesta stanovanja jednu sportsku salu uz Osnovnu školu u Johovcu, dječije igralište — zabavište, tri doma kulture i to u Johovcu, Kladarima i Malom Prnjavoru, jednu biblioteku u Johovcu, tri sportske terena i to u srednjem Johovcu, Kladarima i Malom Prnjavoru, jedno kupalište na rijeci Foči.

Na području Mjesne zajednice u slijedećem planskom periodu treba poboljšati zdravstvenu, socijalnu i drugu zaštitu stanovništva i u tom smislu izgraditi zdravstvenu ambulantu u Malom Prnjavoru, apoteku u Johovcu i izgraditi dvije porodične kuće za lica koji su u materijalnoj nemogućnosti da sami sebi obezbijede i proširiti đačku kuhinju u Johovcu i izgraditi u Malom Prnjavoru.

Mjesna zajednica u saradnji s nadležnim organima opštine određivati lokacije za izgradnju objekata iz prethodnog stava, organizacije udruženog rada — Regionalni medicinski centar Doboj i Samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja, socijalne i neposredne dječije zaštite, osigurati sredstva i stvoriti uslove za razvoj i rad zdravstvenih, socijalnih i dječijih ustanova.

Na području Mjesne zajednice neophodno je osigurati usklađen i ravnomjeran razvoj svih komponenti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i njihovo unapređivanje u skladu s mogućnostima, pri čemu treba posebnu pažnju pokloniti kvaliteti priprema u većoj efikasnosti obuke i zaštite. U tom smislu dalje će modernizovati jedinice društvene samozaštite i civilne zaštite.

Sredstva za investicije iz prethodnog stava obezbijedit će Mjesna zajednica putem samodoprinosa i obaveza u radnoj snazi i putem dobrovoljnih radnih akcija, Osnovna škola Johovac, Regionanli medicinski centar Doboj, Radna organizacija UPI »DOBOJ« Doboj, Radna organizacija PTT Doboj, RO »Dobojpromet«, Skupština opštine Doboj, Zemljoradnička zadruga Sjenina, Veterinarska stanica Doboj, OOUR-a »Elektro-Doboj« Doboj, Samoupravna interesna zajednica osnovnog obrazovanja, kulture, fizičke kulture, socijalne i dječije zaštite, za razvoj poljoprivrede, lova i ribolova i organizacije udruženog rada čiji radnici žive i zadovoljavaju potrebe na području Mjesne zajednice i ostali izvori sredstava.

okom statistike

STANOVNIŠTVO MZ JOHOVAC PREMA POPISU OD 1981. GOD.

— Srba	2.082	57,5%
— Hrvata	1.457	40,2%
— Muslimana	45	1,2%
— Ostalih	40	1,1%

STANOVNIŠTVO I DOMAĆINSTVA U MZ JOHOVAC PO SELIMA

Naseljeno mjesto — selo	Godina popisa	Broj stanov.	Domaćin-stava			
JOHOVAC	1961.	1.350	312	Hrvata	1.382	92%
	1971.	1.503	352	Srba	75	5%
	1981.	1.505	406	Musl.	12	0,8%
				Ostal.	4	1,2%
KLADARI	1961.	494	119	Srba		89%
	1971.	569	151	Musl.		6%
	1981.	643	173	Hrvata		5%
OPSINE	1961.	371	87	Srba		99%
	1971.	375	99	Hrvata		1%
	1981.	306	107			
PRNJAVOR M.	1961.	843	177	Srba		96%
	1971.	827	197	Hrvata		4%
	1981.	866	238			
ZARJEČA	1961.	358	81	Srba		95%
	1971.	348	92	Hrvata		5%
	1981.	367	95			

STANDARD STANOVNIŠTVA

	Johovac	M. Prnjavor	Kladari	Zarječa	Opsine
Broj televizora	156	94	76	28	40
Radio aparata	112	39	22	10	11
Telefonskih priključaka	3	—	—	—	—
Putničkih automobila	83	18	12	5	9
Traktora	26	7	5	4	5
Kombajna	2	—	—	—	—

VAŽNIJI OBJEKTI — GODINA IZGRADNJE

Zadružni dom	1947.
Spomen-kosturnica	1950.
Osnovna škola	
»Bratstvo-jedinstvo Johovac	1956.
Osnovna škola M. Prnjavor	1948.
Ambulanta	1890.
Prvi asfalt	1976.
Stanica milicije	1948.
Društvene stambene zgrade	1957.

prilozi

ORGANIZACIONI ODBOR

1. Matanović Ivan,
2. Stojanac Jozo,
3. Tipura Ilija,
4. Matić Jure,
5. Jovičić Pero
6. Čalić Luka,
7. Despotović Dragan,
8. Gojković Cvjetko,
9. Križić Josip,
10. Nikolić Kuzman,
11. Subašić Hasib,
12. Šujić Vojko,
13. Zukić Džemal,
14. Jovanović Jordan,
15. Puhalo Gojko,
16. Ćurak Jozo,
17. Ćirić Zulfo,
18. Biser Rizah,
19. Bjelobaba Nikola.

K O M I S I J E

— **Komisija za monografiju**
Tipurić Jozo, predsjednik

— **Komisija za prihvatanje i smještaj gostiju:**
Križić Josip, predsjednik

— **Komisija za pripremu takmičenja:**
Despotović Dragan, predsjednik,
Čalić Luka

— **Komisija za objekte:**
Matić Ivan, predsjednik

— **Komisija za kulturno zabavni program:**
Novak Jozo, predsjednik

UČESNICI U FINANSIRANJU EMISIJE »ZNANJE-IMANJE« JOHOVAC 1981. GODINE

1. RO »Bosnaprevoz«,
2. »Dobojputevi« Doboj,
3. »Duvan« Doboj,
4. »Elektro-Doboj«,
5. TDSK Rudanka,
6. »Grafičar« Doboj,
7. »Razvitak« Doboj,
8. RO »Izbor« Doboj,
9. »Metalpromet« Doboj,
10. »Montaža« Doboj,
11. »Progres« Doboj,
12. PTK »Dobojpromet« Doboj,
13. PTT Doboj,
14. »Radnik« Doboj,
15. RO UPI »Bosanka« Doboj,
16. SIZ kulture Doboj,
17. SIZ fizičke kulture Doboj,
18. SIZ za lokalne puteve Doboj,
19. SIZ komunalnih djelatnosti Doboj,
20. SIZ za osnovno obrazovanje i vaspitanje Doboj,
21. »Hemoprodukt« Doboj,
22. ZOIL Doboj,
23. Izvršni odbor SO-e Doboj,
24. Radni ljudi i građani Malog Prnjvora,
25. Radni ljudi i građani Donjih Kladara,
26. ZZ »Bratstvo-jedinstvo« Sjenina Rijeka,
27. UPI »Gradina« Doboj,
28. »Ozrenturist« Doboj,
29. SIZ za dječiju zaštitu Doboj,
30. OPŽ Doboj,
31. Mjesna zajednica Stanari,
32. Udruženje vozača,
33. »Ukras« Doboj,
34. UPI »Mesopromet« Doboj,
35. Osnovna škola »Bratstvo-jedinstvo« Johovac,
37. MPI Modriča,
38. UPI marketing Sarajevo,
39. PBS — Osnovna banka Doboj,
40. PRK »Beograd« Doboj,
41. Apatinska pivara — stovarište Doboj,
42. Zagrebačka pivovara — stovarište Doboj,
43. Banjalučka pivara — stovarište u Doboju,
44. Sarajevska pivara — stovarište u Doboju,
45. Pivara Čelarevo stovarište Doboj,
46. Tuzlanska pivara Tuzla,
47. Mjesna zajednica Johovac,
48. OOUR »Plin« Rudanka,
49. Janjić Branko,
50. Radošević Čedo,
51. Barukčić Ivo,
52. Kovačević Đurđija,
53. Prodanović Marinko.

S A D R Ž A J

PRILOZI: